

Specifika vybraných faktorů a jejich dopadu na manželské soužití

Petra Petříková

Bakalářská práce
2012/2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petra Peřířková**
Osobní číslo: **H10162**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Specifika vybraných faktorů a jejich dopadu na manželské soužití**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti matrimologie.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GOODY, Jack. Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej. Překlad Petra Diestlerová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-710-6396-7.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-858-5024-9.

MOŽNÝ, Ivo. Moderní rodina: (mýty a skutečnost). Brno: Blok, 1990. ISBN 80-702-9018-8.

SINGLY, François de. Sociologie současné rodiny. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8249-1.

SOBOTKOVÁ, Irena. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807-3672-508.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jan Šmahaj
Ústav pedagogických věd

Dotum zadání bakalářské práce:

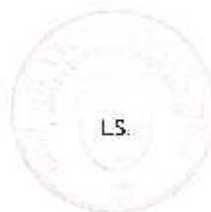
30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 19. února 2013

doc. Ing. A. cžka Lengalová, Ph.D.
děkan

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

8. března 2013

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, § 47b Zveřejňování díla autora a práva.

²⁾ Práva autora neobdobně zveřejnění diplomové, bakalářské a závěrečné práce, v kterých poskytl odpuštění, včetně poskytlé opravení a zjednotěná prostředky jako dovozní a knihovnické poplatky, které vznikly. Úplně zveřejnění díla má právo vydat dílo.

(2) Osobnímu zápisnému, kópiovému a zkopírovanému předpisu občanskému k obhajobě musí být odevzdáno při zpracování dle prvního odstavce zapsané k obhajobě a kópiovému předpisu a užití těchto osobních zápisných předpisů musí podle této směrnice být určeno, včetně zpracování zapsané kópie. Takto se má rovněž odhadnout výše, kdyby se mělo ze zpracování jímek pocházet ze své vlastní úpravy, nebo z jiných zdrojů.

(3) Příklad obhajobního předpisu a jiné přílohy k předpisům občanským lze získat na následně uvedených adresách:

(4) Adresa č. 121/2009 Sb. o právním zastupování a právních zastupujících a právních zástupcích a o dalších odborných zápisných předpisů a zapsané kópie předpisů občanských § 35 odst. 3

(5) Do prvního odstavce této směrnice mohou být vloženy další odborné zápisné přílohy a jiné přílohy, pokud jsou v souladu s touto směrnici a s jinými předpisy, které upravují zápisné nebo zapsané kópie občanských předpisů a zapsané kópie předpisů občanských - jako přílohy těchto předpisů nebo kópií předpisů občanských zapsané kópie, kópie dle

(6) Adresa č. 121/2009 Sb. o právním zastupování a právních zastupujících a právních zástupcích a o dalších odborných zápisných předpisů a zapsané kópie předpisů občanských § 60 Směrnice dle

(7) Směrnice nebo kópie dle prvního odstavce této směrnice musí být zapsány k obhajobě a kópiovému předpisu občanskému a zapsané kópie dle druhého odstavce této směrnice musí být zapsány k obhajobě a kópiovému předpisu občanskému, pokud jsou v souladu s touto směrnici a s jinými předpisy, které upravují zápisné nebo zapsané kópie občanských předpisů a zapsané kópie předpisů občanských - jako přílohy těchto předpisů nebo kópií předpisů občanských zapsané kópie, kópie dle

(8) Směrnice nebo kópie dle prvního odstavce této směrnice musí být zapsány k obhajobě a kópiovému předpisu občanskému a zapsané kópie dle druhého odstavce této směrnice musí být zapsány k obhajobě a kópiovému předpisu občanskému, pokud jsou v souladu s touto směrnici a s jinými předpisy, které upravují zápisné nebo zapsané kópie občanských předpisů a zapsané kópie předpisů občanských - jako přílohy těchto předpisů nebo kópií předpisů občanských zapsané kópie, kópie dle

(9) Směrnice nebo kópie dle prvního odstavce této směrnice musí být zapsány k obhajobě a kópiovému předpisu občanskému a zapsané kópie dle druhého odstavce této směrnice musí být zapsány k obhajobě a kópiovému předpisu občanskému, pokud jsou v souladu s touto směrnici a s jinými předpisy, které upravují zápisné nebo zapsané kópie občanských předpisů a zapsané kópie předpisů občanských - jako přílohy těchto předpisů nebo kópií předpisů občanských zapsané kópie, kópie dle

ABSTRAKT

Bakalářská práce je věnována problematice vybraných faktorů podílejících se na harmonii a disharmonii manželského soužití. Teoretická část definuje základní pojmy a zabývá se faktory daného tématu - současnou situací v rodině, volbou partnera, láskou, genderovými rozdíly mezi muži a ženami, sexuální aktivitou páru, věností, autonomií žen, riziky soužití, rozpadem vztahu a hledáním jeho příčin, rozvodovostí. Praktická část je realizována formou kvantitativního výzkumu metodou dotazníku obsahujícího strukturované i nestrukturované položky. Cílem bakalářské práce je prozkoumat specifika vybraných faktorů podílejících se na (dis)harmonii vztahu mezi ženou a mužem v současném manželství a vyhodnotit konkrétní vybrané faktory (manželství s dětmi a bezdětná, vliv náboženství a orientační rodiny) a jejich dopad na manželské soužití.

Klíčová slova:

manželství, rodina, rozvod, volba partnera, láska, genderové rozdíly, sexuální aktivita, věnost, autonomie žen, náboženství

ABSTRACT

This thesis is devoted to problems of selected factors participating on the harmony and disharmony of matrimonial cohabitation. The theoretical part defines the basic concepts and discusses of factors of this topic - the current situation in the family, choice of partner, love, gender differences between men and women, sexual activity of partners, fidelity, autonomy of women, risks of life together, relationship break down and finding its causes divorce. The practical part is realized by in the form of quantitative research method of questionnaire containing structured and unstructure items. The aim of this thesis is to explore the specifics of selected factors contributing to (dis) harmony of the relationship between man and woman in the contemporary marriage and to evaluate specific selected factors (marriage with children and childless, the influence of religion and family orientation) and their impact on the matrimonial cohabitation.

Keywords:

marriage, family, divorce, choice of partner, love, gender differences, sexual activity, fidelity, autonomy of women, religion

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 MANŽELSTVÍ A RODINA	13
2 SOUČASNÁ SITUACE V MANŽELSTVÍ A RODINĚ.....	15
2.1 RODINA UZAVŘENÁ ČI VEŘEJNÁ ZÁLEŽITOST	15
2.2 ALTERNATIVNÍ FORMY RODINY.....	16
2.3 VOLBA PARTNERA A ŽIVOT V PÁRU	17
2.4 LÁSKA V PARTNERSTVÍ	19
2.5 RODOVÉ (GENDER) ROZDÍLY MEZI MUŽI A ŽENAMI.....	20
2.6 SEXUÁLNÍ AKTIVITA A VĚRNOST	20
2.7 AUTONOMIE ŽEN	21
3 FUNKČNÍ A DYSFUNKČNÍ PÁRY.....	23
3.1 RIZIKA SOUŽITÍ A ADAPTAČNÍ POTÍŽE.....	24
3.2 ROZPAD VZTAHU	25
4 ROZVOD MANŽELSTVÍ.....	27
5 ROZVODOVOST – STATISTIKY	30
5.1 VÝKLAD ROZVODOVOSTI	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
6 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	34
7 VÝZKUMNÉ CÍLE A FORMULACE HYPOTÉZ.....	35
7.1 METODA VÝZKUMU.....	35
7.2 STRUKTURY POUŽITÉHO DOTAZNÍKU	37
7.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	38
7.4 METODY ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA DAT	38
8 PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	39
8.1 POPISNÁ STATISTIKA	39
8.2 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU - DISKUZE	46
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	50
SEZNAM TABULEK.....	52
SEZNAM PŘÍLOH.....	53

ÚVOD

Pro téma bakalářské práce jsme zvolili specifika vybraných faktorů* a jejich dopadu na manželské soužití, neboť se často setkáváme v médiích, článcích i ve vlastních úvahách s otázkou, jakým způsobem se mění a vyvíjí manželské svazky, zda dříve byla pouta pevnější, často slyšíme, že se nyní muži a ženy častěji rozvádějí, nesnaží se udržet svazek, že se vytrácejí ze vztahů hodnoty jako láska, věrnost, oddanost, velkou mírou jsme ovlivněni financemi a zaniká „klasická“ rodina.

Teoretická část bakalářské práce má šest kapitol. První kapitola vymezuje vztažné pojmy manželství a rodiny, druhá část seznamuje se současnou situací v rodině a alternativními formami rodiny. Navazuje kapitola zabývající se konkrétněji pojmy láska v partnerství, volba partnera, život v páru, genderové rozdíly mezi mužem a ženou, věrnost, autonomie žen, feministický pohledem na vztah muže a ženy, páry funkční a dysfunkční, rizika soužití a adaptační potíže, rozpad vztahu a hledáním příčin dysfunkčnosti v partnerství. Další kapitola se blíže věnuje rozvodu, a to z hlediska zákona, vlivu na dítě a jeho dopad na rozvádějící se jedince. Navazuje kapitola o rekonstruované rodině. Šestá kapitola je věnována analýze rozvodovosti dle statistik a odráží výzkumné zakotvení tématu. Část praktická obsahuje kvantitativní výzkum zabývající se danou tematikou, kdy se pokusíme zodpovědět námi stanovené výzkumné hypotézy. Kvantitativní výzkum jsme zvolili především proto, abychom získali větší množství názorů na problematiku dysfunkčnosti manželského soužití a tuto rozebrali z hlediska četnosti, neměli jsme v úmyslu zabývat se individuálními příčinami, názory respondentů vedoucími k jednotlivým odpovědím, postojům. A současně s ohledem na skutečnost, že v námi prostudovaných bakalářských a diplomových pracích, které se zabývaly obdobnými tématy (rodina, partnerství, manželství, rozvodovost, genderové role), byla převážně volena metoda výzkumu kvalitativního.

Domníváme se proto, že naší prací poskytneme na danou problematiku nový jiný pohled a hodnotné závěry. Dále obohatíme vědomosti a přístupy pracovníků institucí, jež se zabývají fungováním a nefungováním vztahu muže a ženy (poradny, léčebny).

* Termínem faktor - faktory v naší práci označujeme vlivy, činitele (například náboženská víra, finanční situace v rodině a jiné), které se mohou podílet na fungování, případně ovlivňují manželské soužití.

Cílem bakalářské práce je prozkoumat specifika vybraných faktorů podílejících se na (dis)harmonii vztahu mezi ženou a mužem v současném manželství a vyhodnotit konkrétní vybrané faktory (manželství s dětmi a bezdětná, vliv náboženství a vliv orientační rodiny) a jejich dopad na manželské soužití.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MANŽELSTVÍ A RODINA

Z historie víme, že manželství ani rodina nejsou spojeny se životem společnosti od počátku a nejsou neodmyslitelnou formou soužití. Jedná se o produkt historického vývoje. Státisíce let předtím žili lidé, kteří manželství ani rodinu neznali. Funkce manželství a rodiny se podle různých historických podmínek měnila. Klabouch (1962, s. 9) uvádí, že dnešní podoba manželství a rodiny, jejichž vzájemné vztahy jsou upraveny právem, je výplodem společenského vývoje a prošly dlouhými a složitými proměnami.

Víme, že rodina odedávna a především existuje proto, aby lidé mohli pečovat o své děti, je biologicky významná pro udržení lidstva a současně je základní jednotkou každé lidské společnosti. „Reprodukuje člověka nejen jako živočicha, zprostředkuje mu vrůstání do jeho kultury a společnosti.“ (Matoušek, 1997, s. 8) Rodina je spojnicí mezi generacemi a vytváří pouta solidarity, současně je prvním závazným modelem společnosti, se kterým se dítě setkává, předurčuje jeho vývoj, schopnost navazovat vztahy k jiným lidem, učí jej hodnotám, nastiňuje konflikty, poskytuje podporu (Matoušek, 1997, s. 8). Sobotková (2007, s. 11) uvádí, že rodina je primárním kontextem lidské zkušenosti od kolébky až za hrob.

Život v manželství a v rodině tvoří kromě práce u většiny lidí jejich životní naplnění. „Šťastné manželství a uspokojivý rodinný život přispívá rozhodující měrou k osobnímu štěstí a pocitu smysluplné minulosti, spokojené přítomnosti i budoucích perspektiv v časné dospělosti, stejně jako později ve stáří, neboť představuje v dětech vývojovou linii přesahující individuální životní běh.“ (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 167) Lidé vstupují do manželství, aby uspokojili dvě hluboce zakořeněné potřeby, a to intimního emočního soužití, včetně sexuálního uspokojení, a touhu mít děti a prožívat s nimi radost z jejich růstu. Harmonické manželství najdeme spíše u dospělých, jejich vlastní dětství bylo šťastné a jejichž vztah k oběma vlastním rodičům byl kladný. Manželství má největší šanci na spokojenost, pokud do něho vstoupili lidé už v podstatě zralí, osobně vyrovnaní a zdraví. Proto manželství velmi mladých lidí (uzavřená před 20. rokem jejich věku) se statisticky významně častěji rozpadají. Věk sám o sobě není ovšem ukazatelem zralosti a i mnozí starší jedinci zůstávají často závislí na svých rodičích, případně nejsou schopni navázat hluboký uspokojivý vztah. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 178)

Dle Langmeiera, Krejčířové (1998, s. 195 - 196) však každé manželství prochází vývojem a emoční vztahy, které byly zprvu podobné, se mohou diferencovat v období pozdní dospělosti do různých individuálních způsobů mezilidského soužití. První ze tří kategorií je skupina manželství, které se po dlouhé době stává pouze navyklym, víceméně neutrálním způsobem soužití dvou lidí, kteří spolu zůstávají z pohodlnosti a své role vykonávají ze zvyku. Druhá skupina je poznamenána konfliktem, vzniklym v souvislosti s přibývajícimi lety. Často muži v této fázi vidí lék proti této vlastní slabosti a omrzelosti z nudného léta trvajícího manželství v touze po mladší ženě. Třetí kategorie manželství přečká hrozbu denní všednosti, vzájemné omrzelosti, pokušení mimomanželského vztahu, potíže vyřeší a manželství z nich často vychází spíše posíleno. Předpokladem je však ona „práce na vlastním manželství“, která začala od jeho začátku a zahrnuje ochotu přizpůsobovat se, dávat a přijímat, odpouštět, vzdát se něčeho ve prospěch druhého, k připravenosti pomoci ve fyzické či emoční nouzi, důležitá je rovněž „sdílená zkušenost“, tedy vzájemné porovnávání a přibližování osobních zkušeností ze všech oblastí života (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 196).

Kratochvíl (2009, s. 144 - 145) se ve své knize ztotožňuje s Plzákem (1973), který uvádí dvě typická krizová období provázející manželství, kdy 1. vývojová krize přichází mezi třetím a sedmým rokem trvání manželství a trvá přibližně jeden rok a je spojována s úbytkem romantičnosti a v uvědomění si kontrastu chování partnera v době zamilovanosti a v současnosti, a 2. vývojová krize dostavující se mezi 17 – 25 lety trvání manželství a trvající rovněž rok nebo i několik let, na jejímž vzniku se především podílejí přicházející somatické obtíže a osamostatnění dětí.

2 SOUČASNÁ SITUACE V MANŽELSTVÍ A RODINĚ

Současná situace ve společnosti je dána neustále probíhajícím procesem, který společenský vývoj a vztahy ovlivňuje. Odborníci se domnívají, že jedním z aspektů tohoto procesu je už od dob renesance všeobecné slábnutí náboženského dohledu nad rodinným životem, v 19. století se upustilo od zákazu rozvodů, později byl zrušen zákaz adopce. K těmto událostem došlo ve všech evropských zemích v souvislosti s tím, jak hlavní odpovědnost za dodržování pravidel týkajících se rodinného života přebíral stát. Dalším aspektem sekularizace (zesvětštění, laicizace, omezování církevního vlivu) bylo rozšíření antikoncepce, kdy změna v reprodukčním chování byla zásadním předpokladem pro návrat „pracujících“ ženy v masovém měřítku. (Goody, 2006, s. 188)

Dalším jevem je úsilí současných dospívajících o co nejranější osvobození se od citové i rozumové závislosti na rodičích (také časným sňatkem), kdy tito současně stojí o co nejdelší ekonomickou závislost na nich (Možný, 1990, s. 160). Rodiče se pak často snaží štědrými dary udržet i pouta citová.

Je rozšířená neochota potomků vracet se k rodičům v nějaké pozdější fázi života či za nepříznivé situace a být na nich finančně závislý. Odborníci poukazují na negativní skutečnost, že mladí raději spoléhají na stát, kdy jeho podporu považují za své právo. (Goody, 2006, s. 189) Trendem je situace u rodičů i dětí, že si vytvářejí vlastní fondy. Pokud „staří“ žádné finanční rezervy nemají, rovněž spoléhají na důchod a sociální dávky od státu. Dle Goodyho (2006, s. 190) existence komplexní sociální sítě je nicméně ohrožována právě jejím úspěchem, neboť vyžaduje stále zvyšující se částky ze státní kasy a tato situace může vytvářet tlak na ty, kteří do této kasy musejí přispívat, což může vyústit v nátlak na politické představitele, aby sociální rozpočet omezili, a konečným důsledkem tohoto vývoje může být, že lidé začnou opět více spoléhat na rodinu a méně na státní pomoc.

2.1 Rodina uzavřená či veřejná záležitost

Durkheim Émile na své přednášce v Bordeaux roku 1892 (cit. podle de Singly, 1999, s. 10 - 11) uvádí, že současná rodina má své dějiny, není ani horší, ani lepší než ta předešlá, je jiná, protože podmínky jsou jiné. Vyčleňovala se postupně jako „soukromý“ prostor, v němž členové rodiny měli čím dál tím větší zájem být

pohromadě, sdílet určitou intimitu a stali se citlivější na kvalitu vzájemných vztahů. Současné rodině vyhovuje spíše termín „vztahová“ rodina, jejíž základy jsou nám dány již v orientační rodině, kdy máme pevný vztah k otci, matce, následně k osobě své ženy, muže a k dětem. Durkheim (cit. podle de Singly, 1999, s. 11 - 12) dále uvádí, že současná rodina má svůj paradox, kdy na jedné straně je čím dál tím více „soukromou záležitostí“ (autonomie rodiny ve vztahu k širšímu příbuzenstvu, k sousedům) a současně více „veřejná“ tím, že stát je činitelem života domácnosti, který zaručuje určité podmínky jejího dobrého fungování.

2.2 Alternativní formy rodiny

Dnes je mnohem více osamělých rodičů, někdy kvůli smrti jednoho z partnerů, častěji je příčina v rozvodu či svobodném mateřství. Tento trend se rozmáhá ve většině vyspělých zemí. Alternativní formy rodiny už nejsou terčem pohrdání jako dříve, ale veřejností jsou přijímány jako normální způsoby chování, což stále více platí i pro jiné typy sexuálních vztahů jako je homosexualita a lesbismus (Goody, 2006, s. 190). Následkem těchto změn se otcové stávají ve svých prvních rodinách okrajovými postavami a nemohou dětem poskytovat příliš dobrý model rodičovské role. Dnes je sice ve společnosti více osamělých rodičů než dříve, toto však nelze považovat za signál „zániku rodiny“, jak se často hovoří v médiích, neboť jednotlivci často unikají z jednoho vztahu, aby vzápětí vstoupili do jiného, většina rozvedených mužů i žen vstupuje do nového manželství také s rozvedenými (Goody, 2006, s. 192). Samozřejmě existuje řada důvodů, proč k tomu dochází (potřeba lidské společnosti, dělba práce, nižší finanční náklady, sex, společenská očekávání a nároky), ale párový život přetrvává. Roste počet svobodných matek a nesezdaných párů (definovány společným bydlením a společným hospodařením bez uzavření manželství (Kratochvíl, 2009, s. 143 - 144)). V obecném povědomí dlouho převládala představa svobodné matky jako mladé ženy, která udělala chybu. Tuto představu je vhodné přehodnotit, protože nyní je stále více žen, které si velmi přejí mít dítě dřív, než bude pozdě, i když nemají vhodného partnera do manželství (Sobotková, 2007, s. 156). V době, kdy mají jednotlivci možnost dosáhnout finanční nezávislosti a lidský život se stále prodlužuje, čímž se délka celoživotních manželství od 19. století zdvojnásobila, se od trvalého závazku vyžaduje mnoho, zejména za předpokladu, že by měl být založen na lásce a svobodné volbě (Goody, 2006, s. 175 - 177). Rodinný život se po renesanci a reformaci rozhodně změnil, ačkoliv pro většinu obyvatel

ne tak dramaticky, jak se obecně soudí. Úprava katolických norem a proces sekularizace zahájily změny v manželství. Politický systém, tlaky zájmových skupin, svoboda, větší příležitosti (týkající se financí a vzdělávání) a masmédiá začaly hrát v životě jednotlivce větší roli. Změny podporované ženským hnutím a obecně liberálními ideologiemi měly významný vliv na rozdělení moci a povinností v rámci rodiny, stejně jako sexuální revoluce v 60. letech 20. století. Ekonomika a sekulární ideologie tak postupně nahradily zájmy církve a náboženských organizací a staly se hlavními faktory, které pozměnily obrysy rodinného života. (Goody, 2006, s. 143)

Pro současnou situaci je charakteristické, že se zcela rozpadl monopol manželství na legitimaci sexuálního styku. Nezkušenost snoubenců v této věci přestala být žádoucí. Nerozpadl se však monopol na legitimaci rodičovství. Situace je však taková, že asi polovina prvních dětí je počata před uzavřením manželství a těhotná nevěsta se stává pravidlem, a to nikoliv nedopatřením. Tuto skutečnost lze pojmout i opačně, nečekáme-li dítě, není proč se brát. Rozpadla se také představa, že manželství nelze založit, dokud mladý pár nemá kde bydlet a ekonomicky nestojí na vlastních nohou. (Možný, 1990, s. 158)

2.3 Volba partnera a život v páru

Z odborné literatury víme, že při volbě partnera je pro muže prioritní ve všech kulturách věk a mládí partnerky, ženy téměř bez výjimky očekávají, že muž bude o něco starší a bude schopen rodinu ekonomicky zajistit (Matoušek, 1997, s. 51). Výsledky šetření lze poté jednoduše interpretovat do obecného faktu, že „přitažlivá a mladá žena dává naději na zdravé potomstvo a starší ekonomicky zdatný muž zase umožňuje rodině získání potřebných materiálních statků pro přežití.“ (Matoušek, 1997, s. 51)

Pro většinu dospělých je ideálem život v páru. Svobodné ženy s vyšším vzděláním se při popisu ideálu shodují v tom, že by rády získaly výhody manželství a přitom se vyhnuly jeho nevýhodám, čímž nemají na mysli finance, ale převážně ztrátu osobní identity (de Singly, 1999, s. 64). Manželský život však mění identitu partnerů, ať jsou si toho vědomi nebo ne a vytváří se jakési „manželské já“ (de Singly, 1999, s. 92). Každý z manželů, chce-li mít právo na osobní teritorium, musí prokázat, že ho nepovažuje za něco, o čem by se nešlo dohodnout, musí prokázat, že své teritorium potřebuje,

aby se cítil sám sebou, a že to nedělá, aby se svému partnerovi vyhýbal nebo utíkal ze života v páru. Vydobýt si osobní teritorium je obtížné, neboť může ohrožovat představu, jakou má o společném životě druhý partner.

Manželství a rodičovství je sice významnou složkou života dospělého člověka, ale soužití s partnerem a život v rodině není ani dostačující ani nutnou podmínkou osobního štěstí. Člověk může k naplnění svého života docházet různě, prací, vědeckou či uměleckou tvorbou, společenskou činností. Mnozí svobodní čtyřicátníci jsou se svým osobitým životním stylem spokojeni. Totéž platí pro bezdětná manželství, kdy si partneři zvykli na život bez dětí a našli v sobě navzájem plné emoční uspokojení.

Má-li být manželství založeno na lásce, nemůže se uzavírat za účelem zisku ani být dohodnuto mezi dvěma rodinami, jež se snaží chránit svůj majetek, jak tomu bylo v minulosti. Nesmí být spoutáno společenskými a rodinnými tlaky a omezováním. Analýza milostné korespondence v Québecu z let 1860 – 1988 nám přiblížila tuto proměnu, kdy koncem 19. století je rodina (matka, otec, sourozenci) do budoucnosti milostného páru zahrnována, začátkem 20. století se zamilovaný pár chová vzhledem k orientační rodině autonomně, v popředí budování společného „my“ a přibližně od poloviny 20. století je pozornost zaměřena na druhého z partnerů, na jeho osobnost, rodina se zde již téměř nevyskytuje (de Singly, 1999, s. 62 - 63).

Lidé sledují hlavně společenskou a kulturní hodnotu partnerů. Při prvním setkání se mohou muž a žena vzájemně zalíbit, aniž by znali sociální původ svých rodin a je snazší se zamilovat, když si člověk myslí, že se seznámil úplnou náhodou. Dle Langmeiera, Krejčířové (1998, s. 178) si lidé předně vybírají za partnery ty jedince, s nimiž sdílejí základní životní hodnoty a s nimiž mají zhruba podobnou osobní zkušenost a osobní zralost – princip volby podle podobnosti (assortativemating). Na druhé straně lidem imponuje osobnost s opačnými osobnostními rysy (pasivnímu jedinci imponuje aktivní protějšek) – princip doplňující volny (komplementárního výběru) (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 178). Tyto rysy však bývají jen povrchové, základní hodnoty a životní cíle musejí být podobné, má-li vztah fungovat a směřovat stejným směrem. Z toho vyplývá, že snazší situaci budou mít ti, kteří pocházejí z rodin s podobnou hodnotovou základnou, podobného vzdělání a s nepříliš velkým věkovým rozdílem. Avšak ani uspokojivá osobní a rodinná

anamnéza partnerů nemusí automaticky vést ke stabilnímu manželství a naopak zdánlivě nepříznivé okolnosti nemusí vyústit v disharmonické manželství. Manželství nemůže trvat bez ustavičného úsilí o hledání optimálního společného života dvou důvěřujících si lidí, kteří jsou „schopni a ochotni regulovat cykly práce, plození a rekreaci tak, aby byla zajištěna i potomstvu všechna stadia uspokojivého vývoje“ (Erikson, 1963, cit. podle Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 169). Vzájemné pouto manželů však neznamená, že by měli ztrácet svou vlastní autentičnost a nezávislost. O’Neil a O’Neilová (1973, cit. podle Kratochvíl, 2009, s. 34) formulovali tzv. „otevřené manželství“, kde každý může zůstat sám sebou a rozvíjet své vlastní schopnosti a zájmy, manželé se nesnaží jeden s druhým manipulovat, ovládat, omezovat jej či si jej přivlastňovat.

2.4 Láska v partnerství

Základní kvalitou manželské lásky je její nepomíjivost. „Je důležité si uvědomit, že láska tu není předpokladem takového nezrušitelného závazku. Láska tu je tímto závazkem, věrnost takovému závazku láskou.“ (Možný, 1990, s. 77) To, čemu my dnes říkáme láska, je citové a sexuální okouzlení, které může trvat kratší či delší dobu, může pominout nebo se vrátit. Dle Kratochvíla (2009, s. 127) je zpravidla považována za hluboký kladný cit, který by měl být směsicí důvěrnosti, vášně a oddanosti. Nepomíjivost takové ve své podstatě pomíjivé „lásky“ je dána lidským činem, a to převzetím trvalého závazku, proto mluví-li muž a žena v této dimenzi o lásce, nemluví o citech a sexu, ale o odpovědnosti. Můžeme proto říci, že si muž i žena svého partnera v průběhu života a jeho vývoje vědomě volí opakovaně a nemění jej za jiného. Pokud ovšem je láska aktem volby, znamená to, na rozdíl od převzetí závazku, že jeden z partnerů může časem poznat, že se ve volbě zmylil a tento omyl lze napravit jinou, novou volbou. Stejně tak, pokud si partneři nevěnují péči a pozornost očekávanou, vyvíjí-li se každý jiným směrem, nereaguje-li jeden partner na city a sex-appeal druhého, rozhoduje to o procesu opakované volby. Mohou-li partneři svůj závazek zrušit, když už vnitřní pouto neexistuje, mohou zabránit, aby se vztah lásky převrátil ve svůj opak. To, že manželstvím nepřebíráme nezrušitelnost vztahu, je motivem pro to, abychom se ve vztahu chovali co nejlépe, neboť víme, že postoj obou je otevřen volbě. Svoboda je tímto limitována. (Možný, 1990, s. 78) V jedné rovině se poté nachází hodnoty jako oddanost a nezávislost, mezi nimiž je obtížné volit, jako je těžké sladit je v jednom člověku a vztahu (Možný, 1990, s. 79). Je však nutné najít svůj vlastní způsob jejich vyvážení. Každý pár musí

od něčeho začít a někam směřovat. Pokud se však manželům podaří rovnováhu najít, je manželská láska dvou relativně nezávislých individualit vztah velmi krásný, avšak velmi křehký jako celé moderní manželství (Možný, 1990, s. 83). Snad nejvíce se z moderního manželství vytratilo sebeobětování, které bylo dříve chápáno jako jedna z významných slastí, které manželství přináší. Dnes jsou za znaky kvality manželské lásky považovány možnosti, které manželský svazek skýtá k rozvoji vlastní osobnosti, sebeuplatnění, seberealizaci muže a ženy.

2.5 Rodové (gender) rozdíly mezi muži a ženami

Pro soulad partnerských vztahů je podstatné vědomí existence charakteristických zvláštností muže a ženy (maskulinity a femininity), které nemalou mírou ovlivňují společné soužití (Kratochvíl, 2009, s. 113 - 114). Muži mají větší zájem o sféru věcí, lepší prostorovou orientaci, matematické nadání, koordinaci velkých tělesných pohybů, nižší reakce na smyslové podněty, reakce jsou přímější, často agresivnější, v kontaktu s cizími jsou důvěřivější, snadněji přecházejí od nepřátelství ke spolupráci. Zatímco ženy mají větší zájem o vztahovou rovinu, jsou empatičtějšími, mají lepší paměť a schopnost porozumění a používání řeči, jemnou motoriku, rychlejší zpracování informací ve stresu, jsou vnímavějšími na světlo, zvuk, dotyky, agresivita je projevována nepřímou, v kontaktu s cizími jsou nedůvěřivější. Při manželském a rodinném životě je výhodné rozdíly ve výbavě muže a ženy využívat než potlačovat. (Matoušek, 1997, s. 35)

Z rozdílných „nátur“ žen a mužů vyplývají i rozdílná očekávání. Dle Kratochvíla (2009, s. 105 - 109) ženy očekávají 1) „posedět a popovídat si“ s partnerem, 2) „duševní porozumění“ (touha sdílet s partnerem své prožívání, obavy, názory), 3) „vycítit, co žena potřebuje“, 4) „vyjadřovat lásku celým svým životem“ (propojení bodů 1) až 3) a jejich začlenění do emočního rámce). Očekávání mužů jsou zcela odlišná: 1) „uklizeno a uvařeno“, 2) „sex, kdykoliv se mu zachce“, 3) „obdiv stále“ (muž potřebuje často od partnerky slyšet, že je jednička, fachman...) a za 4) „nezatěžovat starostmi“ (Kratochvíl, 2009, s. 110 - 113).

2.6 Sexuální aktivita a věrnost

Sexuální aktivita je důležitou součástí manželského soužití, není však tak rozhodujícím a nezávislým činitelem ve spokojenosti manželského soužití, jak se často

uvádí. Častěji je podmíněna přítomností uspokojivých či naopak neuspokojivých manželských vztahů, od nichž se odvíjí. (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 179 - 180)

Dle Kratochvíla (2009, s. 155) bývají zdrojem rozporů při jinak bezporuchovém průběhu sexuálního styku a normální sexuální funkci obou partnerů odlišné požadavky na frekvenci styku, na jeho místo, čas, formy a variace.

Vyvíjí se také vnímání věrnosti partnerů. V 19. století mohl mít ženatý muž z buržoazního prostředí klidně milenku. Ve 20. století se rozdíl mezi obrazem milenkou a dobré manželkou stírá, avšak po roce 1968 nově vzniklá manželství chtějí skoncovat s takovými pojmy jako je věrnost či žárlivost a odmítají to, co je považováno za „vlastnictví“ partnera. Cizoložství symbolizuje nezávislost, kterou jeden z páru uplatňuje vůči druhému a věrnost se stává škodlivým znakem přisvojení si partnera. Mauger uvedl, že poté by pravidlo lhaní, kterým se řídí nevěrní manželé, mělo být nahrazeno povinností mluvit (cit. podle de Singly, 1999, s. 99). Avšak v rozporu s uvedenou manželskou utopií můžeme dnes již říct, že věrnost si zachovává i v postmoderní rodině svůj význam, a to i v období tzv. „sexuální svobody“ (de Singly, 1999, s. 99). Faktické uznání věrnosti ukazuje, že princip volného disponování sebou samým má své sociální hranice, a to i v manželstvích, která se považují za velmi moderní. Pod „pokličkou“ tak zůstává sexuální život páru, který je neoddělitelnou součástí života citového.

Vždy je však „nevěrou“ neboli mimomanželským kontaktem či mimomanželským vztahem ohroženo manželství možností akutní nebo chronické emocionální reakce klamaného partnera, dojde-li k jejímu odhalení, nebezpečím vzniku emocionální závislosti nevěrného partnera na mimomanželském partnerovi či hrozbou nároků a požadavků mimomanželského partnera (Kratochvíl, 2009, s. 174 - 175).

2.7 Autonomie žen

Autonomie dnešních žen má dvě roviny, a to zvýšení jejich profesní aktivity zabezpečující dosahování srovnatelných příjmů s muži a posílení rozhodování ve věcech rodinného života. Obě tyto roviny nebývají u jednotlivých žen v rovnováze, autonomní „manželky – hospodyně“ se tolik neangažují v domácích pracích, každodenně rozhodují a vytvářejí si tak svůj autonomní svět, aniž by objektivně měnily vztah své závislosti

na partnerovi. Ženy „rovnostářské“ se snaží především zbavit pout závislosti, odmítají se chopit rozhodování a zásadně nesouhlasí s rozdělením teritorií na ženské a mužské a z tohoto vyplývajících povinností. (de Singly, 1999, s. 106 - 107)

De Singly (1999, s. 104) ve své knize uvádí originální analýzu manželských vztahů, kterou předložily feministky, pro které je manželství „institucí“, jenž nutí k bezplatné práci celou jednu kategorii populace, „ženy – manželky“, neboť služby, které poskytují ženy rodině, nemají bezcennou povahu, protože pokud jsou poskytovány mimo rodinný kruh, platí se za ně, sociální vztahy mezi pohlavími se tak v rodině lomí a vyústí v nerovný status muže a ženy, kdy žena se většinou dostává do situace závislosti na muži, a to současně i s ohledem na skutečnost, že tento často dosahuje vyšších příjmů než žena.

3 FUNKČNÍ A DYSFUNKČNÍ PÁRY

Plaňava (2006, s. 227 - 228) ve své knize odkazuje na četné výzkumy, které byly prováděny na 105 funkčních párech (splňujících stanovená kritéria pro výzkum) a na 155 dysfunkčních párech (klienti poraden v hluboké manželské krizi) 30 erudovanými manželskými poradci a terapeuti: Věkový rozdíl mezi partnery není pro funkčnost či dysfunkčnost manželství podstatný. Jestliže si rozvedený muž vezme svobodnou ženu, je pravděpodobnější funkčnost soužití. Ve funkčních dvojicích mírně převažuje kombinace, kdy jsou oba nevěřící, případně jeden věřící a jeden nevěřící. Pokud jsou oba partneři výrazně pracovně angažováni nebo je-li u muže na vrcholku žebříčku hodnot práce a současně s tím se žena zaměřuje na rodinu i profesi ve stejné míře, narůstá riziko dysfunkčního soužití. Stísněné bytové poměry a finančně napjatá situace charakterizují spíše funkční než nefunkční soužití. U funkčních soužití převažuje spíše tradiční rozdělení mužských – ženských rolí a s tím související rozdělení činností a kompetencí. Muži i ženy oceňují především hodnoty, které se přímo či zprostředkovně týkají soužití v rodině a rodičovství. V rozdělení některých kompetencí a činností v domácnosti převažují u dysfunkčních párů tyto situace: žena dělá v domácnosti vše, muž nic, finanční hospodaření je zmatené, nejasně definované. Lépe se daří manželstvím, kde žena má ve svých rukou většinu domácích prací a muž pomáhá, finance drží v rukou žena, případně mají „společnou kasu“. Dle Plaňavy (2006, s. 207 - 210) je projevem dysfunkčnosti partnerství také nedostatečná komunikace a sdělování pocitů, absence humoru, komunikační vady (skákání si do řeči, osočování, výslech), neochota akceptovat jiný názor. S tímto koresponduje tvrzení Kratochvíla (2009, s. 198), že konfliktní manželství postrádají základní sociální dovednosti: především neumějí účinně komunikovat a efektivně řešit problémy.

Dle Matouška (1997, s. 36) také role muže v rodině prochází krizí. Muž snažící se zajistit dostatečný finanční příjem rodiny je z důvodu pracovního vytížení často mimo domov. V rodinném kruhu se vyskytuje minimálně, což se často snaží kompenzovat zvýšeným přispíváním do rodinného rozpočtu, případně řeší nedostatek citu či uspokojování svých potřeb pořízením si milenky či nákladných koníčků, aby si za vynaloženou práci i on dostatečně užil to, 'co si zaslouží'. Vztahy v rodině tak začínají dostávat trhliny a manželství často končí rozvodem. Nemalý podíl na konfliktech partnerů může mít i skutečnost, že žena dosáhla výrazně lepšího postavení

a příjmu než manžel a ten se musí vypořádat s tím, že ztrácí své tradované dominantní postavení, a to jak doma tak ve společnosti, což může vést k pocitům méněcennosti či nespokojenosti (Matoušek, 1997, s. 36).

Fungování vztahu je podstatné i pro harmonii rodiny. Sobotková (2007, s. 43 - 44) uvádí výstižné vymezení rodinného fungování dle S. R. Saubera a kolegy (1993), tedy čtyři oblasti, ve kterých by měla rodina fungovat: osobní fungování (spokojenost členů se svou pozicí a rolí v rodině), rodičovské fungování (v odpovědnosti za výchovu dětí a pocit obohacení z rodičovské role), manželské, resp. partnerské fungování (spokojenost v sexuální oblasti, vzájemný soulad) a socioekonomické fungování (ekonomická úroveň rodiny i sociální začlenění, sociální podpůrná síť). Dysfunkční partnerské vztahy proto přímo souvisí s dysfunkčností rodiny, která vykazuje některé charakteristiky, a to popírání či neřešení problémů, chybějící intimita, vzájemné obviňování, rigidní role, potlačování osobní identity na úkor rodinné, individuální potřeby členů rodiny obětované dysfunkčnímu rodinnému systému, nejasná komunikace, chybění jasných hranic mezi členy rodiny, nejasná pravidla a kompetence (Sobotková, 2007, s. 46 - 47).

3.1 Rizika soužití a adaptační potíže

Plaňava (2006, s. 242 - 243) uvádí, že rizika soužití a adaptační potíže v manželství se zvyšují, pokud se prostředí původních rodin výrazně liší (vzdělání, životní styl, socioekonomická situace, náboženství), pokud v rodinách panují neslučitelné modely rolí (patriarchát, silné profesní aspirace), manželství rodičů je nestabilní, nevydařené, jeden či oba z partnerů považují dětství za nešťastné, jeden či oba mají konfliktní vztah s jedním z rodičů, případně je emočně na jednom z rodičů závislý, důvodem pro sňatek bylo opuštění rodičovského domova, nechtěná gravidita, předcházející životní zklamání, známost netrvá více jak půl roku, v den svatby je ženichovi méně než 20 a nevěstě méně než 18 let, jeden či druhý uzavírají první sňatek ve věku od 35 let výše, věkový rozdíl je 15 a více let a u jednoho či obou partnerů se vyskytuje abnormní či psychopatický rys osobnosti (paranoia, drogová závislost aj.).

3.2 Rozpad vztahu

Největší rozvodovost se vyskytuje po 4 letech manželství (včetně doby společného předmanželského soužití). Nesezdaní partneři si nemyslí, že manželství „chrání citové pouto“ a že „je pro druhého důkazem opravdové lásky“. Trvání páru má hodnotu jen tehdy, pokud partner nadále uspokojuje toho druhého tak, jak očekával. Uskutečnit ideál individuální autonomie v prostředí stabilního páru není jednoduché. Nespokojenost partnerů vedoucí k rozvodu může mít dvě zásadní příčiny: 1. víra v ideál postmoderního manželství je příliš silná a zakazuje přijmout jakýkoliv kompromis nebo 2. partner (partnerka) nedokáže dostatečně zvládnout tuto hru a podílet se na vypracovávání nutných kompromisů a rozpory jsou příliš velké (de Singly, 1999, s. 112). Přidruženými a podobně podstatnými faktory rozvodovosti je skutečnost, že rodinné prostředí v dětství jednoho z partnerů bylo narušené, jeden z partnerů zaujímá v sociální sféře nízkou pozici nebo sežení (vdávají) příliš brzy. Modernistický projekt rodiny tady zapříčiňuje vyšší výskyt rozvodů manželů, avšak ne v důsledku větší dysfunkce než u tradicionalistického projektu rodiny, ale spíše v osvojení si postoje dávajícího jedinci více práv v oblasti potřeb a z toho případně vyplývající pocit nespokojenosti (de Singly, 1999, s. 112). Toto potvrzuje i domněnku, že postmoderní rodiny nehledají ani tak pevnost a trvalost svazku, ale spíše uspokojení psychických potřeb obou členů páru, kdy eventuální neuspokojení vede k ukončení tohoto soužití.

Ukončení soužití vede především u žen ke snížení životního standardu, neboť za trvání manželství se příjmy do rodiny rozdělují mezi oba manžele a žena má přístup k úrovni životního stylu manžela, po ukončení společného soužití má však žena obecně častěji nižší příjem a snižuje se tak i její životní standard. Ten může být ve většině případů znovu nabyt uzavřením manželství nového. Muž si většinou svůj životní standard zachová a zůstává opět více nezávislým. Rozvod stojí tedy muže z ekonomického hlediska méně než ženu. Na druhou stranu nelze opomenout, že muž může ztratit více z hlediska psychologického, a to omezením jeho kontaktu s dětmi, které bývají povětšinou svěřeny do výchovy matky (až v 85 % a v 10 % otci) (de Singly, 1999, s. 115 - 116).

Hledání příčin dysfunkčnosti v manželství

Můžeme se jen dohadovat, proč v dnešní době, jenž prošla modernizací a civilizací, a která poskytuje většině dětí dostatek citu a péče, dochází v rodinách k neshodám a případně k projevům násilí. Mnozí poukazují na úpadek náboženské víry, nedostatek

sankcí a vznik institucí, které umožnily získání mnoha svobod, rozvádět se, nepečovat o blízké a celkově vedly k oslabení mezilidského chování. Toto je podporováno i tržní ekonomikou, která je orientována především na zisk. Současně zde hraje roli i určitá míra izolace domácnosti od příbuzných a sousedů.

Dle de Singlyho (1999, s. 88 - 89) však otázkou zůstává, zda projevující se nárůst individualismu a egoismu v uspokojování potřeb povede ke zrušení veškeré mezilidské solidarity a soudržnosti nebo je tato skutečnost obrazem citlivější společnosti vyžadující kvalitnější mezilidské vztahy.

4 ROZVOD MANŽELSTVÍ

Každý rozvod má stránku ekonomickou, právní a osobní. Rozvod představuje pro všechny zúčastněné (manžele, děti) zátěž na léta, dle odhadů klinických pracovníků se účastníci rozvodu vyrovnávají s novou skutečností v rozpětí 2 až 5 let. Všichni účastníci rozvodu něco ztrácejí – dospělí partnera, děti přicházejí o stálou přítomnost ve většině případů otce, dochází ke změně bydliště, snížení ekonomické úrovně (Matoušek, 1997, s. 119). V době komunistického režimu se stát snažil o snížení počtu rozvodů. Některým rodinám snad mohl odklad soudního řízení prospět, mnoha rodinám však jistě prodlužoval utrpení z nežádoucího soužití. Ve společnosti současné však stát nezasahuje do výběru partnera a rozhodnutí založit rodinu je osobní záležitost. Proto v návaznosti na vlastní volbu se nejeví logickým pokusit se ovlivnit tendenci rozvést se či nikoliv. Rozvodu manželství ve většině případů předchází dlouhodobá krize, kdy se nepřátelství střídá s pokusy o smíření. V průběhu rozvodového řízení je běžné vzájemné ubližování, pomlouvání, vyčítání, klamání.

Řešení poskytuje poradenská a terapeutická činnost, kdy je ve většině případů, aby dosáhla žádoucích cílů, potřebná účast obou manželů, i když se jednotlivých sezení mohou účastnit odděleně. K nastolení harmonie v partnerství může být osloven terapeut, který se na sezeních v rámci „manželské terapie“ s jedním partnerem, oběma partnery či s více manželskými páry pokouší vžívat do pocitů jednotlivců, hájí jejich stanoviska, reálně rozebírá konfliktní situace, pokouší se změnit nereálná očekávání, případnou vzájemnou interakcí představí model řešení sporných momentů, seznámí s formami relaxace, pátrá po příčinách konfliktních situací, učí konstruktivně vyjadřovat pocity, naslouchat, jedinci se mohou vypovídat, sníží se jejich napětí, ventilují nashromážděné emoce a pokusí se odnaučit nevhodným formám chování a reakcí (Kratochvíl, 2009, s. 193 - 197). Výzkumy ukázaly faktory, které předpovídají neúspěch odborného usmiřování, a to nezpracovaná zlost na bývalého manžela, manželku, nepřátelský postoj k profesionálovi, který poskytuje páru pomoc, neschopnost dělat kompromisy a přijmout rozpad manželství jako nezvratný fakt.

Porozvodová pomoc by se měla vždy zabývat i dětmi. Dle Matouška (1997, s. 121) mívají děti po rozvodu rodičů pocity zavržení, trpí depresemi, upadají do zmatku, vytvářejí si fantastické hypotézy vysvětlující nastalou situaci, nekriticky se staví na stranu jednoho z rodičů a ke druhému zaujímají nepřátelský postoj, což může mít velmi neblahé důsledky

jak pro budoucí vztah dítěte s odmítaným rodičem, tak pro navazování budoucích vztahů dítětem.

Rozvod manželství z pohledu zákona

Zákona o rodině praví, že manželství lze rozvést, pokud je trvale a hluboce rozvráceno, a manželství nelze rozvést, pokud je v rozporu se zájmy nezletilých dětí a pokud nenabylo právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí na dobu po rozvodu (Dvořáková Závodská, 2002, s. 70).

Působení rozvodu na jedince

Rozvod je po smrti blízkého člověka druhou nejvíce stresující událostí v životě jedince. Následkem je zhoršení zdraví, nadváha, neklid, nefunkční vztahy a nezdravý životní styl. Statistiky mluví jasně – 80 % z těch, kteří se rozvedou jednou, se rozvedou i podruhé, což znamená, že první rozvod v nás zanechává stopy i dlouhodobě. Velice často bývá příčinou rozpadu manželství špatné emoční nastavení z dětství, tak zvané osvojení si negativních emočních vzorců. Svě emoční nastavení bychom proto měli uvědoměle krůček po krůčku změnit ve svůj prospěch. S rozvodem končí velká životní etapa, proto nesmíme dopustit, aby ovlivňovala náš další život. Stojí zato na sobě zapracovat a vydat se v životě tím správným směrem.

Rekonstruovaná rodina

Po rozvodu většina mužů a velká část žen vstupují do manželství, jejich rodina se tím rekonstruuje. Dle Matouška (1997, s. 121 - 122) se rekonstruovaná rodina tak skládá z matky a jejího dítěte z předchozího vztahu a další dospělé osoby, většinou otce, který může mít vlastní dítě (děti), o které většinou nepečuje, ale s nímž se stýká. Do fungování takové rekonstruované rodiny pak zasahují bývalý partner, případně jeho rodiče. Konflikty mohou vznikat v souvislosti se zasahováním členů bývalé rodiny, nepřítomnost partnera odcházejícího za dítětem z předchozího vztahu či problémech při navazování vztahu nového partnera s dětmi partnera z předchozího vztahu, neúplným odloučením se od bývalé rodiny, nedostatečným vyrovnáním se s rozvodem, nelibými pocity ohledně výchovy dítěte odcházejícího partnera vůči partnerovi, jemuž zůstalo dítě v péči, schopností rovnoměrně finančně a citově podporovat jak bývalou

tak rekonstruovanou rodinu. Tato pak stojí a padá na schopnosti zvládat střety zájmů, ochotě ke kompromisům a toleranci.

5 ROZVODOVOST – STATISTIKY

Úvodem uvedu shrnutí statistiky, která zahrnuje nejčastější příčiny rozvodu manželství v roce 1965 v Praze: délka trvání manželství 0 – 5 let - nevěra, rozdíl povah a zájmů, lehkomyšlný vztah k manželství, manželství trvajících 6 – 19 let - rozdíl zájmů a povah, nevěra, hrubost, u manželství trvajících déle než 20 let - rozdíl zájmů a povah, nevěra, opuštění společné domácnosti, u mužů byly převládajícími příčinami nevěra, rozdíl zájmů a povah, opilství, u žen nevěra, rozdíl povah a zájmů, neuvážený sňatek (Pávek, 1973, s. 123 - 125).

V roce 2011 bylo rozvedeno 28,1 tisíce manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Od roku 1989 se jedná o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů, mimo roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem předcházejícím. Daný pokles nastal v důsledku novely zákona č. 94/1963 Sb., který byl upraven zákonem č. 91/1998 Sb., jímž se mimo jiné měnily i podmínky pro rozvod manželství. (Český statistický úřad, 2012, s. 1)

V relaci k množství sňatků, ve kterých měla původ rozvedená manželství, se v roce 2011 snížila úhrnná rozvodovost, která uvádí, jaký podíl manželství by skončil rozvodem při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství v daném roce. V roce 2011 dosáhla úhrnná rozvodovost 46,2 %, což představuje snížení z rekordní hodnoty 50 % v roce 2010, přičemž ale před 20 lety byla úhrnná rozvodovost na úrovni 34,8 %. (Český statistický úřad, 2012, s. 1)

Délka trvání manželství do rozvodu

Od 90. let 20. století se podstatně změnila struktura rozvodů podle délky trvání manželství, když se zvyšovalo zastoupení rozvodů déletrvajících manželství. V roce 1991 se po více než 20 letech od sňatku rozvádělo necelých 13 % ze všech manželství, která byla v tom roce rozvedena, v roce 2001 to bylo už více než 19 % a v roce 2011 představovala manželství trvajících více než 20 let už 30 % ze všech rozvodů. Manželství, která trvala méně než 5 let, představovala v roce 1991 více než 33 % rozvodů. Od začátku tisíciletí připadá na manželství kratší 5 let méně než 20 % rozvodů. Průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila v loňském roce 12,9 let. Ve srovnání s obdobím na počátku 90. let minulého století tak vzrostla o téměř tři roky. (Český statistický úřad, 2012, s. 1)

Příčiny rozvodů

Statistika příčin rozvratu manželství prokazuje stále čtenější využití obecných příčin, kterými jsou "rozdílnost povah, názorů a zájmů" a "ostatní", před konkrétně formulovanými příčinami na straně ženy či muže. Uvedené dvě kategorie zahrnovaly v roce 2011 89 % případů u žen i u mužů, kdy tři čtvrtiny spadaly na prvně jmenovanou. V roce 1991 byla rozdílnost povah, názorů a zájmů příčinou rozvodu u téměř 41 % žen a mužů, kategorie „ostatní“ byla jako příčina rozvodu uvedena u 10 % rozvedených žen a 9 % rozvedených mužů. (Český statistický úřad, 2012, s. 1)

Pokud bychom se však zaměřili na příčiny rozvratů manželství konkrétně uvedené, pak na obou stranách manželského páru byla v roce 2011 nejčastěji soudem označena jako příčina rozvratu manželství nevěra - u mužů 3,8 %, u žen 2,5 %. Druhým nejčtenějším důvodem byl alkoholismus muže či nezáměr o rodinu ze strany ženy. Na straně muže soud nezjistil zavinění u necelých 3 %, na straně ženy v necelých 5 % případů (Oproti tomu v roce 1991 soud nezjistil zavinění u 23 % rozváděných žen a pouze u 7 % rozváděných mužů. Mezi konkrétními příčinami rozvratu manželství byla tehdy nejčastější nevěra – u mužů 14,8 %, u žen 13,6 %). (Český statistický úřad, 2012, s. 1)

Rozvody a vzdělání manželů

Analýza rozvodů dle vzdělanosti je významně ovlivněna možností vzdělání neuvádět. V roce 2011 nejvyšší dosažené vzdělání neuvodlo téměř 41 % žen i mužů. Mezi ženami, které vzdělání uvedly, platí, že se zvyšujícím se stupněm vzdělání se snižuje zastoupení opakovaných rozvodů. I mezi muži platí obdobná závislost, není však tak patrná jako v případě žen. (Český statistický úřad, 2012, s. 1)

Věk snoubenců

Směrodatným a podstatným údajem statistik však zůstává věk prvního sňatku. Klesá již po dlouhá desetiletí. V polovině 19. století byl u mužů někde před 30. rokem a u ženy před 20. rokem. K zásadnímu poklesu došlo po 2. světové válce, kdy dospívající v 50. letech 20. století přestávají čekat na plnou ekonomickou samostatnost a stabilní zaměstnání. Tím se snižuje také věkový rozdíl mezi ženichem a nevěstou – polovina mužů byla ženatá před 25. rokem a nevěsta byla v průměru jen o 2,5 roku mladší. Vrstevnická manželství se právě v této době z výjimky stávají pravidlem. Možný (1990, s. 157) uvádí, že nejnižšího věku sňatků bylo dosaženo v 60. letech, kdy medián činil u mužů 23,3 let

a u žen 20,7 let. Od té doby pokles nepokračoval. Trend začíná mít spíše opačné tendence, avšak velmi pozvolna.

Není nezajímavé, že dnes asi třetina párů ve velkoměstech a čtvrtina v maloměstech nesezdaným soužitím před sňatkem prochází, snoubenci tak spolu před svatbou bydlí, žijí pravidelným sexuálním životem a často i společně hospodaří (Možný, 1990, s. 79).

5.1 Výklad rozvodovosti

Statistiky dnes neklamně dosvědčují hrozivě rostoucí rozvodovost a tedy upadající stálost rodinného svazku. Čísla jsou spolehlivá, avšak záleží na jejich výkladu. Pokud se odborníci podívali hlouběji do minulosti, zjistili, že od počátku 16. století, kdy se dá tato skutečnost spolehlivě sledovat, je s jistým kolísáním stejná. Nestabilita je dána neustále se měnící společností, rozdíly v rozvodovosti jsou mezi generacemi, kraji a zeměmi, společenskými vrstvami, věřícími, ale o jednoznačném trendu se po důkladném studiu odborníky nedá mluvit. (Možný, 1990, s. 148)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Výzkumným problémem naší práce je, jak již napovídá její název i úvod části teoretické, vyhodnotit vybrané faktory a jejich dopad na manželské soužití.

Teoretickou část naší bakalářské práce jsme věnovali seznámení se s problematikou manželského soužití. Pro lepší orientaci v tématu byla teoretická část rozdělena do pěti kapitol:

- manželství a rodina,
- současná situace v manželství a rodině (rodina uzavřená či veřejná záležitost, alternativní formy rodiny, volba partnera a život v páru, láska v partnerství, rodové (gender) rozdíly mezi muži a ženami, sexuální aktivita a věrnost, autonomie žen),
- funkční a dysfunkční páry (rizika soužití a adaptační potíže, rozpad vztahu),
- rozvod manželství,
- rozvodovost – statistiky.

Součástí teoretické části jsou rovněž statistiky uvádějící výskyt rozvodů dle délky trvání manželství, příčiny rozvodů, vliv vzdělání a věku snoubenců na rozvodovost páru.

My jsme své šetření zaměřili na faktory, které statistiky neuvádí, neboť se domníváme, že se na fungování manželského soužití podílejí. Zabývali jsme se otázkami, zda manželství, která mají dítě/děti, jsou spokojenější než manželství bezdětná, zda manželské páry pocházející z rodin, kde manželství rodičů bylo spokojeno, jsou stabilnější než manželství, kde třeba i jeden z partnerů pocházel z rozvedené rodiny a zda náboženská víra či její absence ovlivňuje nějakým způsobem fungování manželského páru.

Pro sběr dat jsme použili metodu dotazníkového šetření, která má samozřejmě své výhody i nevýhody. Vzhledem ke komplexnosti nazírání na danou problematiku nebylo možné použít dílčí standardizované dotazníky, a proto jsme použili nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce.

7 VÝZKUMNÉ CÍLE A FORMULACE HYPOTÉZ

Cílem výzkumné práce bude potvrdit či vyvrátit námi stanovené hypotézy, tedy určit jak významnou úlohu v manželském soužití představují sledované faktory – manželství s dětmi či bezdětná, přítomnost náboženské víry či spokojenost manželství rodičů.

Hypotéza č. 1:

Manželství, která mají dítě/děti, jsou statisticky spokojenější než manželství, která jsou bezdětná.

Hypotéza č. 2:

Manželství, v nichž je i jeden z partnerů nábožensky založen, jsou statisticky spokojenější než manželství, kde se náboženská víra nevyskytuje.

Hypotéza č. 3:

Spokojenost manželství je u manželských párů, kde manželé pochází z rodin, ve kterých bylo manželství rodičů spokojeno, je statisticky významně vyšší než u párů, kde i jeden z partnerů pocházel z konfliktní rodiny.

7.1 Metoda výzkumu

Jako výzkumná metoda byl zvolen **dotazník**.

Osoba, která vyplňuje dotazník je respondent, jednotlivé prvky dotazníku se nazývají otázky, někdy označované také položky (Gavora, 2000, s. 99).

Dotazník je „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“ (Gavora, 2000, s. 99).

Druhy položek v dotazníku (Chrátka, 2007, s. 164 – 165):

- kontaktní položky (kontakt mezi respondentem a výzkumníkem),
- funkcionální položky (k odstranění nežádoucího napětí u respondenta),
- kontrolní položky (prověřující věrohodnost zjišťovaných údajů),
- filtrační položky (eliminace jedinců nemajících pro výzkum význam).

Obsah, který položka dotazníku zjišťuje (Chrátka, 2007, s. 168):

- položky zjišťující fakta (např. demografické údaje),
- položky zjišťující znalosti nebo dovednosti,
- položky zjišťující mínění, postoje a motivy.

Forma požadované odpovědi (Chrátka, 2007, s. 165 – 166):

- otevřené (nestrukturované) položky (nenavrhují respondentům žádné hotové odpovědi),
- uzavřené (strukturované) položky (předkládající určitý počet předem připravených odpovědí).

Pro naši práci jsme zvolili způsob sběru dat prostřednictvím internetu. Tento způsob sběru dat je poměrně novým, a z toho důvodu stále polemizovaným způsobem získávání výzkumných dat. Stejně tak jako i jiné způsoby, tak i elektronické dotazování v sobě zahrnuje výhody a nevýhody. (Šmahaj, 2013, s. 96) Podle Sailse (1991, cit. podle Šmahaj, 2013, s. 97) se jedná především o dostupnost k datům odkudkoliv, vysokou technickou úroveň a validitu odpovědí.

Níže v tabulce uvádíme výhody a nevýhody sběru dat prostřednictvím internetu oproti klasickému dotazníku sběr tužka – papír.

Tab. 1: Výhody a nevýhody sběru dat prostřednictvím internetu
(Birnbaum, 2004 cit. podle Šmahaj, s. 97 - 100)

Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> • upozornění na nevyplněnou otázku • filtrace otázek • možnost okamžitého výsledku • možnost nápovědy či průvodce • možnost získání specifického vzorku respondentů • cenová dostupnost • eliminace chyb (při přepisu dotazník tužka – papír) • rychlost získávání a zpracování dat • pro respondenta pohodlné • anonymní 	<ul style="list-style-type: none"> • zkreslení vzorku (přístup k internetu, počítačová gramotnost) • technická omezení na straně respondenta • výpadek proudu či připojení • „ukliknutí“ (jiná odpověď, neúmyslné ukončení dotazníku)

Zpráva o výsledcích dotazníku (k nahlédnutí v příloze pod č. 3) též dokládá skutečnost, že se respondenti v dotazníku neopakovali (žádná shoda ID respondentů).

7.2 Struktury použitého dotazníku

Samotný dotazník byl distribuován prostřednictvím internetu. Jednalo se o jednu variantu dotazníku, která dle druhu odpovědí nabízela různé varianty otázek. Finální verze dotazníku je k dispozici v příloze pod č. 2. Zpráva o výsledcích dotazníku je k nahlédnutí v příloze pod č. 3 a zpráva o výsledcích dotazníku včetně odpovědí na otevřené otázky je k dispozici v příloze č. 4 na elektronickém nosiči dat z důvodu velkého počtu stran.

První otázka dotazníku byla filtrovací – respondent, který odpověděl, že není ženatý či vdaná byl z dotazníku vyloučen.

Dotazník se skládá z pěti částí:

- část první zjišťovala především demografické údaje – pohlaví, věk, vzdělání, sociální postavení, velikost místa bydliště a kraj, údaj o dětech,
- druhá část dotazníku se zabývala manželstvím, kladeny byly otázky zjišťující pořadí stávajícího manželství, typ obřadu, důvody pro uzavření sňatku, pro volbu partnera, spokojenost v manželství, sexuální aktivitu, věrnost, důvěru, komunikaci ve vztahu, náboženskou víru, pracovní vytíženost, ztrátu identity, příčiny neshod,
- třetí část dotazníku se zabývala rodinou - spokojenost manželství rodičů, zda bylo dětství poznamenáno úmrtím, rozvodem či odchodem jednoho z rodičů, zda bylo dětství šťastné a respondent byl dotázán na názor ohledně zániku klasické rodiny,
- čtvrtá část byla věnována finanční oblasti manželství - způsobu hospodaření, vliv finanční situace na soužití či finance jako příčina neshod,
- pátá část obsahovala otázky k rozvodu – domnělé i skutečné příčiny rozvodů, co ztrácí muži a ženy rozvodem, odborná pomoc při problémech v manželském soužití, vyrovnání se s rozvodem.

V případě našeho dotazníku jsme využili otázek uzavřených (nabízejících odpovědi, kdy zaznačit bylo možno jen jednu odpověď) i otázek otevřených, dále pak hodnocení skutečností prostřednictvím škálové otázky výběrem ze stupnice.

7.3 Výzkumný soubor

Není myslitelné, abychom prozkoumali všechny jedince (nebo situace), které nás zajímají. Proto svoje zjištění opíráme většinou jen o znalost určitého vzorku (výběru). Jde o to, aby vlastnosti námi vybraného vzorku byly pokud možno stejné jako vlastnosti celé skupiny (lidí nebo situací), kterou zkoumáme. Požaduje se proto, aby vzorek vybraných jedinců (situací) byl co možná nejvíce reprezentativní. (Chrátka, 2007, s. 17)

Výzkumný soubor pro náš výzkum tvoří respondenti, kteří jsou občany ČR, žijí v manželském svazku, mají přístup k počítači s připojením na internet a byli ochotni se vyplněním dotazníku zabývat.

Dotazník byl umístěn na internetových stránkách zabývajících se vztahy, rodinou, volným časem (www.omlazení.cz, www.emimino.cz, www.zpovednice.cz, www.mrk.cz) a dále na internetových komunitních serverech „spolužáci“.

7.4 Metody zpracování a analýza dat

Na základě našich hypotéz jsme vytvořili dotazník, který mohl být použit ke sběru dat. Jeho podrobnou charakteristiku a popis uvádíme v kapitole 7.2 s odkazem na přílohu č. 2. Odpovědi na naše otázky byly kvantitativní.

Počet kompletně vyplněných dotazníků sběru dat byl 132, z tohoto počtu bylo 59 respondentů (vyloučení filtrační otázkou) nevhodných pro výzkumné téma. Zůstalo nám 73 dotazníků - plně vyplněných, kdy respondenti vyhovovali, avšak na základě logické kontroly dat byli vyřazeni 2 respondenti, kteří uváděli nesmyslné odpovědi. Celkový počet dotazníků ke zpracování byl 71.

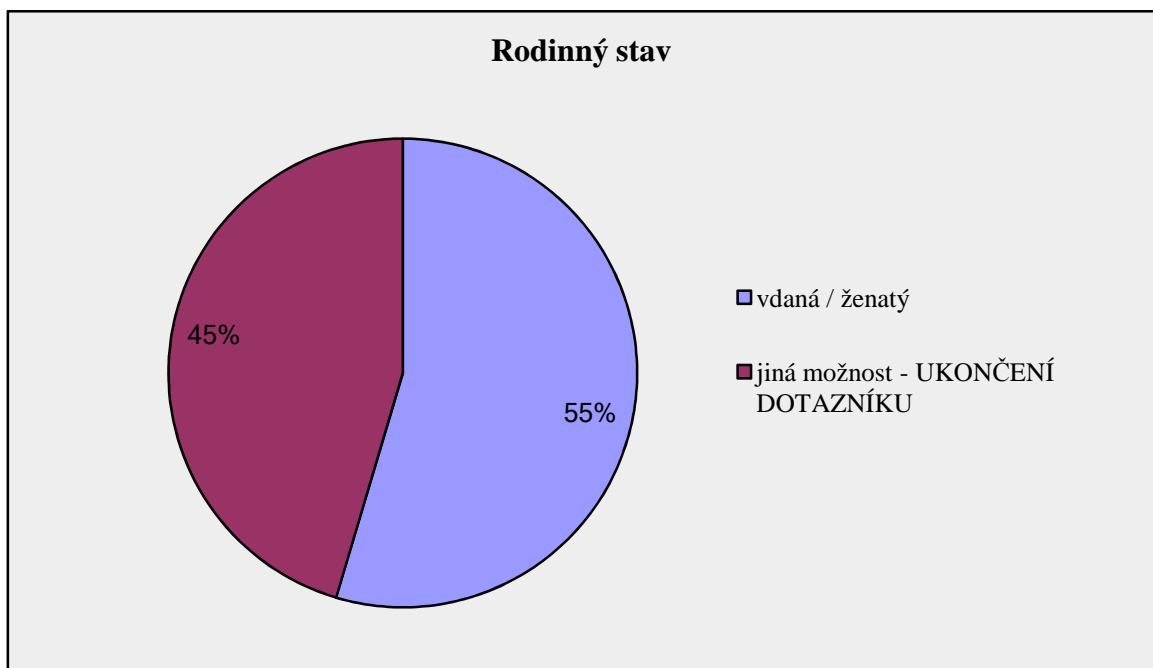
Při zpracování nominálních dat u všech námi stanovených hypotéz byl použit statistický test – chí-kvadrát pro kontingenční tabulku se stanovenou hladinou významnosti 0,05. Prvním krokem zpracování získaných dat jsme pro popisnou charakteristiku souboru použili nejprve přehled četností. Tímto jsme vyhodnotili četnost dle pohlaví, nejvyšší dosažené vzdělání, sociální postavení, místo bydliště a zastoupení krajů, děti v manželství. Současně jsme dle četnosti vyhodnotili dílčí cíle naší práce, zda manželství chrání citové pouto a zda je důkazem opravdové lásky, zda se respondenti domnívají, že zaniká klasická rodina, jejich spokojenost v manželství, sexuální aktivita, věrnost, důvěra, komunikace, náboženská víra, pracovní vytíženost, ztráta identity, finanční hospodaření v domácnosti.

8 PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

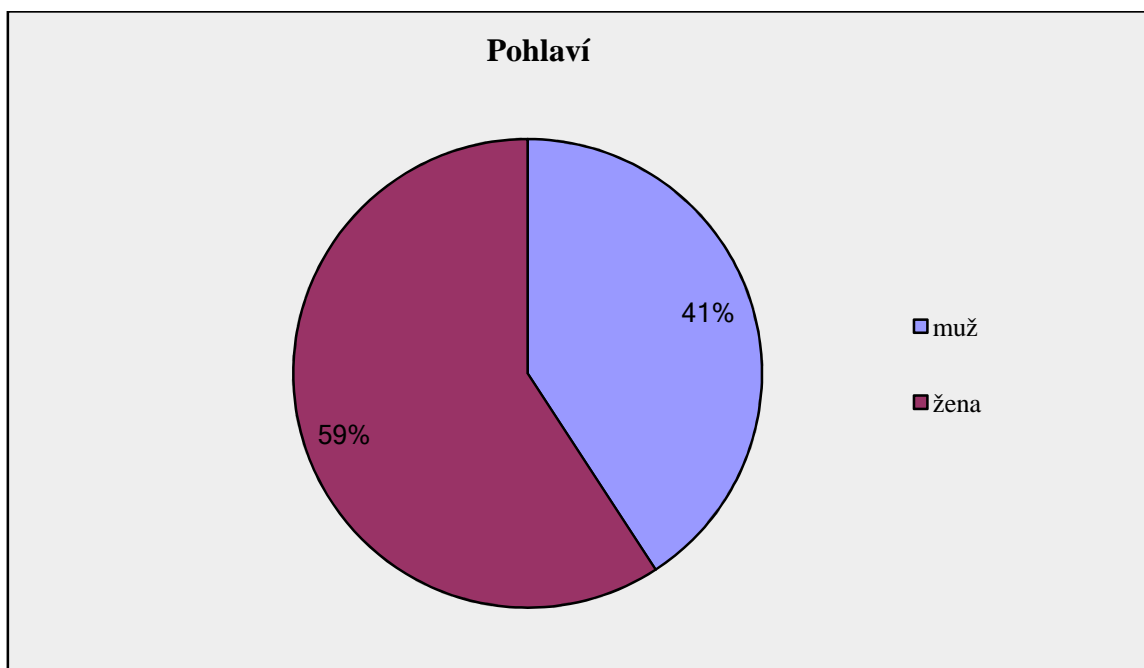
8.1 Popisná statistika

Výzkumný soubor tvořilo 71 jedinců žijících v manželském svazku, kteří se dobrovolně zúčastnili vyplnění dotazníku. Soubor respondentů tvořilo 59 % žen a 41 % mužů. Věkové rozpětí se pohybovalo od 24 let do 63 let. Průměrný věk respondentů 38,5.

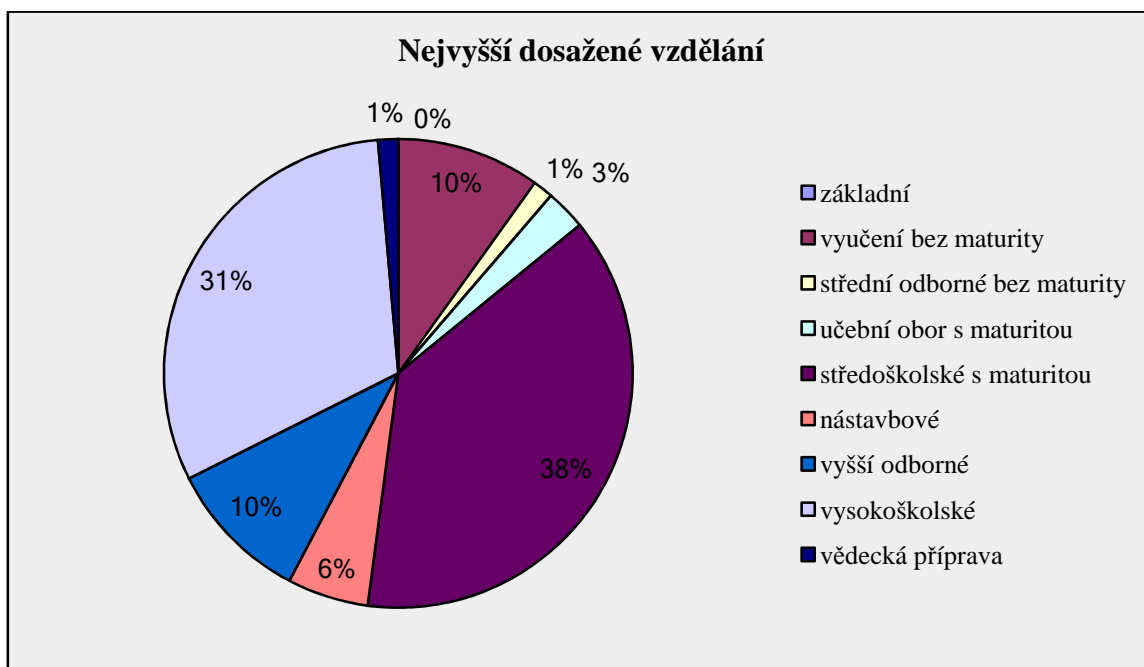
Graf 1: Rodinný stav respondentů (N = 71)

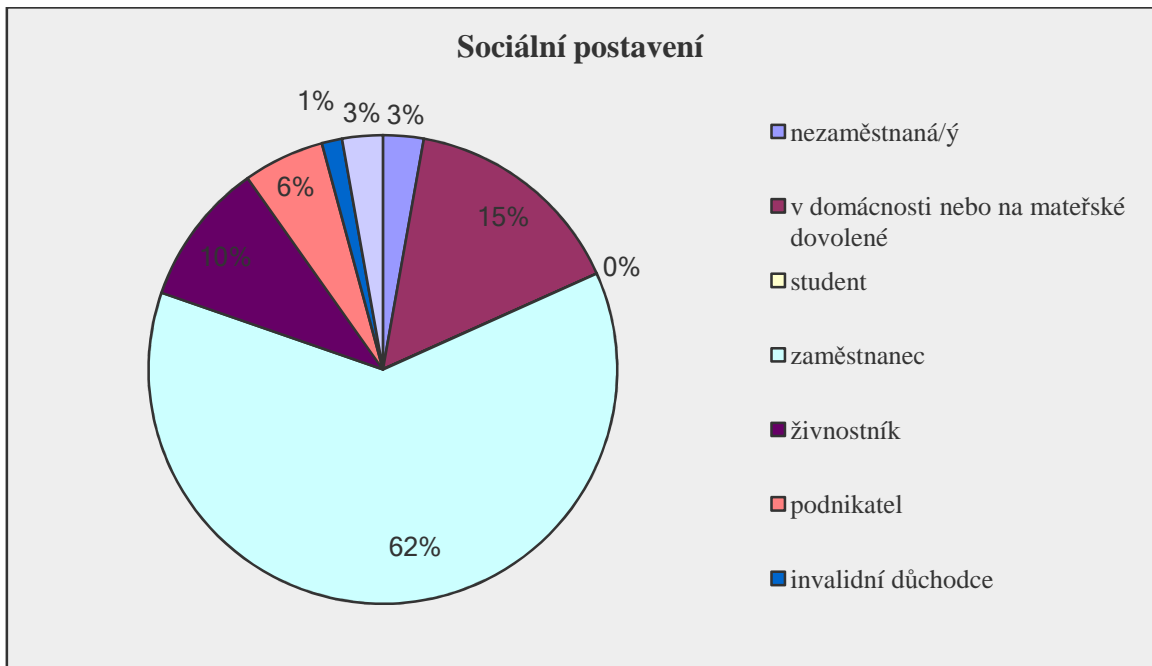
Graf 2: Pohlaví respondentů (N = 71)

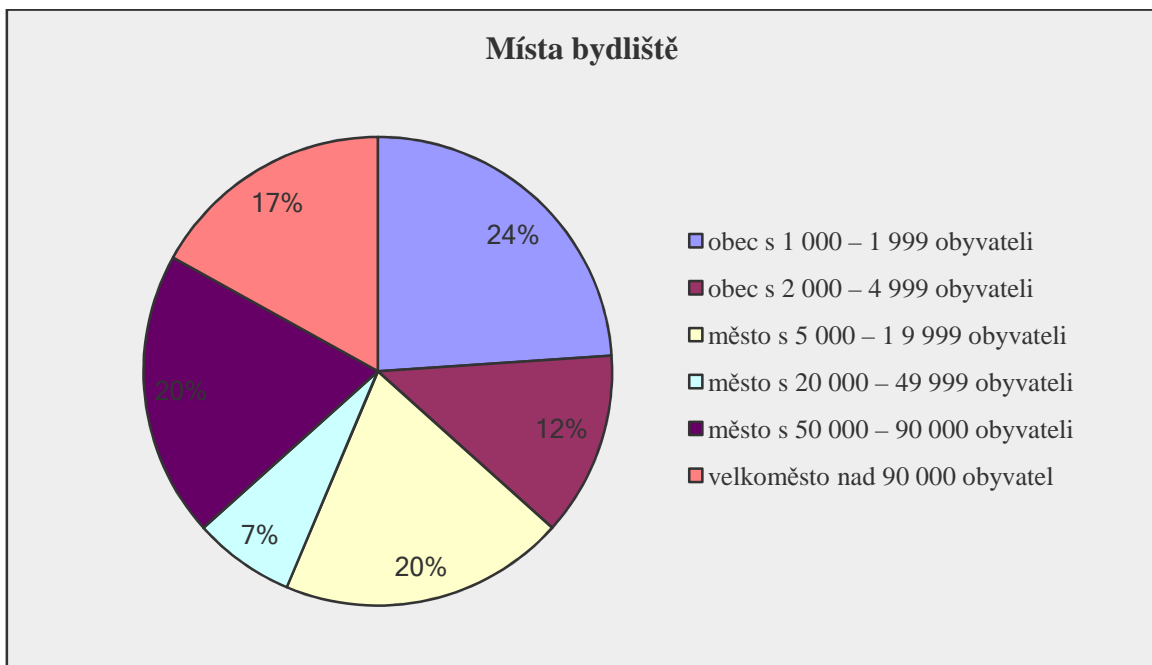
Graf 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů (N = 71)

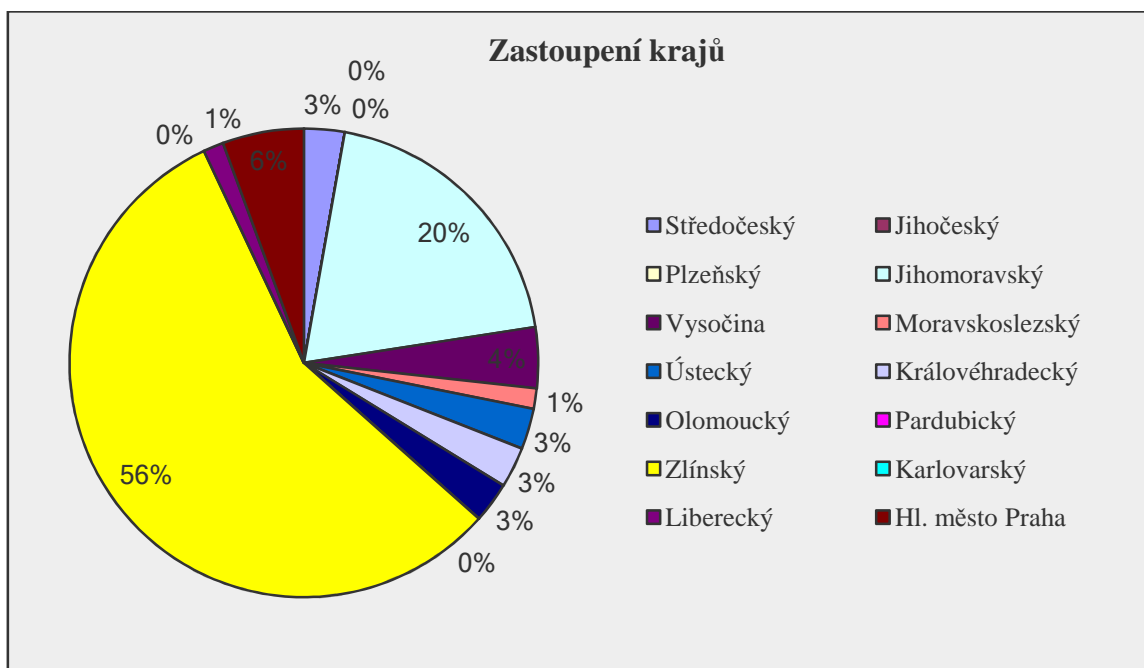
Graf 4: Sociální postavení respondentů (N = 71)

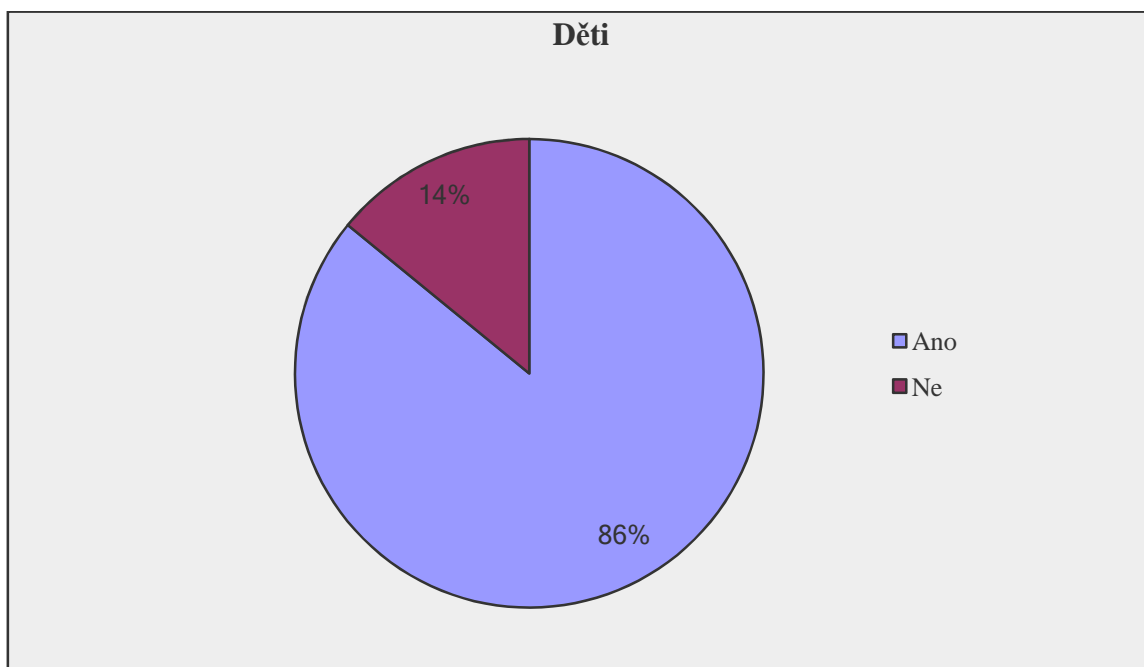
Graf 5: Místo bydliště respondentů (N = 71)

Graf 6: Zastoupení krajů dle místa bydliště respondentů (N = 71)

Graf 7: Přítomnost či absence dětí v manželství (N = 71)

Hypotéza č. 1: H_A

Manželství, která mají dítě/děti, jsou statisticky spokojenější než manželství, která jsou bezdětná.

 H_0

Manželství, která mají děti, nejsou statisticky spokojenější než manželství, která jsou bezdětná.

Pro ověření hypotézy jsme zvolili Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, a to z důvodu, „že rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly zachyceny pomocí nominálního (popř. ordinálního) měření“ (Chrátka, 2007, s. 71).

Tab. 2: Kontingenční tabulka pro otázku spokojenost v současném manželství respondentů a výskyt či absence dětí

	SPOKOJENOST V SOUČASNÉM MANŽELSTVÍ				
DĚTI	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	Σ
Ano	41 (41,239)	16 (14,606)	1 (2,577)	3 (2,577)	61
Ne	7 (6,76)	1 (2,394)	2 (0,423)	0 (0,423)	10
Σ	48	17	3	3	71

$$x^2 = 8,291$$

$$f = 3$$

$$x^2_{0,05} (3) = 7,815$$

Dle výpočtu odmítáme nulovou hypotézu, neboť byla prokázána statisticky významná souvislost mezi spokojeností v manželství a výskytem dětí v manželství.

Hypotéza č. 2: H_A

Manželství, v nichž je i jeden z partnerů nábožensky založen, jsou statisticky spokojenější než manželství, kde se náboženská víra nevyskytuje.

 H_0

Manželství, v nichž je i jeden z partnerů nábožensky založen, nejsou statisticky spokojenější než manželství, kde se náboženská víra nevyskytuje.

Pro ověření hypotézy jsme zvolili Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, a to z důvodu, „že rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly zachyceny pomocí nominálního (popř. ordinálního) měření“ (Chrástka, 2007, s. 71).

Tab. 3: Kontingenční tabulka pro otázku spokojenost v současném manželství respondentů a přítomnost či absence náboženské víry v manželském páru

NÁBOŽENSKÁ VÍRA	SPOKOJENOST V SOUČASNÉM MANŽELSTVÍ				Σ
	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	
Ano (já, manžel/ka, oba)	14 (17,577)	9 (6,225)	1 (1,099)	2 (1,099)	26
Ne (nikdo)	34 (30,423)	8 (10,775)	2 (1,901)	1 (1,901)	45
Σ	48	17	3	3	71

$$x^2 = 4,281$$

$$f = 3$$

$$x^2_{0,05} (3) = 7,815$$

Dle výpočtu přijímáme nulovou hypotézu, neboť nebyla prokázána statisticky významná souvislost mezi spokojeností v manželství a náboženskou vírou.

Pro úplnost uvádím zjištění z dotazníku, že 19 respondentů, tedy 26,8 % uzavřelo sňatek obřadem církevním a 52 respondentů, tedy 73,2 % obřadem občanským.

Hypotéza č. 3: H_A

Spokojenost manželství je u manželských párů, kde manželé pochází z rodin, ve kterých bylo manželství rodičů spokojeno, je statisticky významně vyšší než u párů, kde i jeden z partnerů pocházel z konfliktní rodiny.

 H_0

Spokojenost manželství je u manželských párů, kde manželé pochází z rodin, ve kterých bylo manželství rodičů spokojeno, není statisticky významně vyšší než u párů, kde i jeden z partnerů pocházel z konfliktní rodiny.

Pro ověření hypotézy jsme zvolili Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku, a to z důvodu, „že rozhodujeme, zda existuje souvislost (závislost) mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly zachyceny pomocí nominálního (popř. ordinálního) měření“ (Chrátka, 2007, s. 71).

Tab. 4: Kontingenční tabulka pro otázku spokojenost v současném manželství respondentů a spokojenost manželství rodičů

SPOKOJENOST	V SOUČASNÉM MANŽELSTVÍ				Σ
	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne	
MANŽELSTVÍ RODIČŮ					
Spokojeno maximálně	9 (7,437)	2 (2,634)	0 (0,465)	0 (0,465)	11
Spokojeno	13 (10,817)	3 (3,831)	0 (0,676)	0 (0,676)	16
Spokojeno středně	15 (13,521)	4 (4,789)	1 (0,845)	0 (0,845)	20
Nespokojeno	5 (8,789)	6 (3,113)	1 (0,549)	1 (0,549)	13
Zcela nespokojeno	6 (7,437)	2 (2,634)	1 (0,465)	2 (0,465)	11
Σ	48	17	3	3	71

$$x^2 = 20,475$$

$$f = 12$$

$$\chi^2_{0,05} (12) = 21,026$$

Dle výpočtu přijímáme nulovou hypotézu, neboť nebyla prokázána statisticky významná souvislost mezi spokojeností manželství rodičů a spokojeností jedinců v současném manželství.

8.2 Shrnutí výsledků výzkumu - diskuze

V této kapitole se budeme snažit rozvést hlavní dosažené výsledky naší práce a uvést výsledky do širších souvislostí.

V naší práci jsme se zaměřili na legitimní svazek muže a ženy, tedy na páry, které uzavřeli manželství, a pokusili jsme se zmapovat faktory, které se podílejí na fungování tohoto svazku nebo naopak působí destruktivně. Věnovali jsme problematice dětí, zda jsou spokojenější manželství, kde děti jsou než manželství bezdětná, zda manželské páry pocházející z rodin, kde manželství rodičů bylo spokojeno, jsou stabilnější než manželství, kde třeba i jeden z partnerů pocházel z konfliktní rodiny, a zda náboženská víra či její absence ovlivňuje fungování manželského páru.

Pro sběr dat jsme použili metodu dotazníkového šetření, vzhledem ke komplexnosti nazírání na danou problematiku nebylo možné použít dílčí standardizované dotazníky, a proto jsme použili nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce, kdy tento byl dostupný pouze prostřednictvím internetu. Dotazník obsahoval 47 otázek, a to včetně otázek doplňujících (nabízejících se v okamžiku vývěru určité odpovědi). Doba pro vyplnění nepřesahovala 20 minut. Finální verze byla testována 8 respondenty. Připomínky se vztahovaly k otázkám otevřeným, kdy respondenti sdělovali, že otázky byly hodně přemýšlivé. I přesto byly otázky ponechány v původní verzi, protože jsme nechtěli respondentům různé varianty odpovědi nabízet (jednalo se o otázky typu - které zásadní skutečnosti, vlastnosti, fyzické dispozice aj. způsobily Váš zájem o současnou manželku/současného manžela, uveďte 3 charakterové vlastnosti, které by měl/a mít ideální manželka/manžel v pořadí dle důležitosti či co dle Vašeho názoru ztrácí rozvodem ženy, muži). Dotazníkovou formu šetření jsme zvolili proto, abychom získali větší množství názorů na problematiku dysfunkčnosti manželského soužití a tuto rozebrali z hlediska četnosti, neměli jsme v úmyslu zabývat se individuálními příčinami, názory respondentů vedoucími k jednotlivým odpovědím, postojům.

Výzkumný soubor pro náš výzkum tvoří respondenti, kteří jsou občany ČR, žijí v manželském svazku, mají přístup k počítači s připojením na internet a byli ochotni se vyplněním dotazníku zabývat.

Při vyhodnocování dotazníku jsme nabyli dojmu, že přístup k počítači s připojením k internetu nám poskytl v celku zúžený vzorek respondentů, a to především relativně mladších (věkový průměr 38,5 let), což se dle našich úvah projevilo v odpovědích týkajících se nefungování vztahu, rozvodů, neboť většina respondentů uváděla, že je v manželství spokojena (72 %) a pouze málo respondentů (11 %) mělo za sebou rozvodovou zkušenost. Otázkou zůstává, zda by vyšší věkový průměr (neboť s léty přibývá zkušeností, a to jak pozitivních, tak negativních – neshody a konflikty v manželství), případně zaměření se na páry, jejichž manželství prošlo krizí, přineslo výsledky odlišné.

Pokud se blíže podíváme na hypotézu č. 1 zabývající se otázkou, zda manželství, která mají dítě, případně děti, jsou spokojenější než manželství bezdětná, podařilo se nám prokázat statisticky významnou souvislost, což znamená, že přítomnost dětí v manželství ovlivňuje pozitivně jeho spokojenost. A jak uvádí Sobotková (2007, s. 43 - 44) dle S. R. Saubera a kolegy (1993), jedna ze čtyř oblastí, ve kterých by měla rodina fungovat, je mimo oblast osobní, manželskou a socioekonomickou i oblast rodičovská, tedy fungování v rámci odpovědnosti za výchovu dětí a pocit obohacení z rodičovské role. V návaznosti na prokázanou statisticky významnou souvislost mezi dětmi a spokojeností v manželství mi nedovolí nezmínit fakta z dotazníku vyplývající ohledně příčin neshod v manželství, kdy „výchova dětí“ se umístila na první pozici (18,3 % respondentů), následovalo hospodaření s financemi (14,1 % respondentů) a vztahy se širší rodinou (14,1 % respondentů).

Hypotézou č. 2 se nepodařilo prokázat, že by byla statisticky významná souvislost mezi spokojeností v manželství a náboženskou vírou, přičemž např. Goody (2006, s. 188) uvádí, že současná situace ve společnosti je dána neustále probíhajícím procesem, který společenský vývoj a vztahy ovlivňuje a jeden z aspektů tohoto procesu je už od dob renesance všeobecné slábnutí náboženského dohledu nad rodinným životem. Většina respondentů (91 %) identifikovala své manželství jako spokojené či spíše spokojené, a to bez ohledu na náboženskou víru (věřících 37 %) či její absenci (63 % respondentů). Dle Plaňavy (2006, s. 227 - 228) ve funkčních dvojicích mírně převažuje kombinace, kdy jsou oba nevěřící, případně jeden věřící a jeden nevěřící. K tomuto tvrzení uvádíme výsledek z našeho šetření, kdy u 6 respondentů, kteří odpověděli, že v manželství nejsou

spokojeni, případně spíše nejsou spokojeni, se vyskytovala varianta nikdo věřící 3x, oba věřící 2x a jeden věřící 1x, tedy opět nijak výrazné zastoupení jedné varianty.

Hypotézou č. 3 nebyla prokázána statisticky významná souvislost mezi spokojeností v manželství respondentů a spokojeností v manželství jejich rodičů. Touto hypotézou jsme chtěli poukázat na tvrzení, případně jej vyvrátit, že jedinec od svých rodičů „okouká“ jakési vzorce chování a dle těchto se pak chová i ve svém dospělém životě. Také Plaňava (2006, s. 242 - 243) uvádí, že rizika soužití a adaptační potíže v manželství se zvyšují, pokud bylo manželství rodičů nestabilní, nevydařené, jeden či oba z partnerů považují dětství za nešťastné, jeden či oba mají konfliktní vztah s jedním z rodičů, případně je emočně na jednom z rodičů závislý.

Pokud bychom se problematikou (dis)harmonie rozhodli zabývat v naší další výzkumné práci, rozhodně bychom se zaměřili na užší specifikaci, věnovali bychom se důkladně jednomu faktoru a tento bychom zkoumali u většího a věkově pestřejšího vzorku populace a nazírali bychom na něj z hlediska kvantity i kvality. Neboť výsledky, kterých jsme docílili, jsou velmi nejednoznačné a v podstatě nic zásadního neprokazující, a to především z důvodu malého zastoupení jedinců, kteří by uvedli, že jejich manželství není spokojené.

ZÁVĚR

Jak vyplývá z teoretické části, harmonii či disharmonii manželského soužití ovlivňuje celá řada specifických faktorů, řada autorů se zabývala problematikou, které z nich jsou nejčastěji zastoupeny v případě trvalého a spokojeného manželského svazku a naopak které faktory bývají příčinou jeho destrukce. Byly objasněny pojmy manželství, rodina a její alternativní forma, láska v partnerství, volba partnera, život v páru, genderové rozdíly mezi mužem a ženou, věrnost, autonomie žen, feministický pohledem na vztah muže a ženy, páry funkční a dysfunkční, rizika soužití a adaptační potíže, hledáním příčin dysfunkčnosti partnerství a příčiny rozvodů manželství a věnovali jsme se i tématice rekonstruované rodiny.

V praktické části jsme ověřovali tři námi stanovené hypotézy. Z podrobně vyhodnocených výsledků našeho šetření můžeme zkonstatovat, že hypotézou č. 1 byla prokázána statisticky významná souvislost mezi dítětem (dětmi) v manželství a jeho spokojeností. Podařilo se prokázat, že manželství, kde dítě (děti) jsou, jsou statisticky spokojenější než manželství bezdětná. U hypotézy č. 2 nebyla prokázána statisticky významná souvislost, že spokojenost manželství ovlivňuje přítomnost náboženské víry či její absence. Stejně tak nebyla hypotézou č. 3 prokázána statisticky významná souvislost mezi spokojeností v manželství rodičů respondentů a následně spokojeností manželství respondentů.

Jsme přesvědčeni, že naše práce může být ukazatelem cesty, kudy se vydat, aby řada dalších manželství byla spokojená a fungující, neboť často uvědomění si problému, chyby napomáhá k jeho řešení, případně k prevenci závadného chování ve vztahu. A fungující manželský pár poskytuje dětem to nejlepší zázemí, které pro svůj zdravý růst a vývoj potřebují, aby dospěly v sebevědomé a uvědomělé jedince, kteří budou schopni navázat a udržet kvalitní partnerský vztah a zajistit tak stabilní láskyplné zázemí pro své děti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana, 2002. *Manželství a rozvody: praktický návod jak problémy řešit a jak jim předcházet*. Praha: Linde, 104 s. ISBN 80-861-3134-3.

DURKHEIM, Émile, 1975. „*La famille conjugale*“. Cit. podle SINGLY, François de, 1999. *Sociologie současné rodiny*. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 127 s. ISBN 80-717-8249-1.

ERIKSON, 1963. Cit. podle LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 1998. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 343 s. ISBN 80-716-9195-X.

GOODY, Jack, 2006. *Proměny rodiny v evropské historii: historicko-antropologická esej*. Překlad Petra Diestlerová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 229 s. ISBN 80-710-6396-7.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 207 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

KLABOUC, Jiří, 1962. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 281 s. ISBN 80-8055-218-5.

KRATOCHVÍL, Stanislav, 2009. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-807-3676-469.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 1998. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 343 s. ISBN 80-716-9195-X.

MATOUŠEK, Oldřich, 1997. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 144 s. ISBN 80-858-5024-9.

MAUGER, Gérard a Claude FOSSÉ, 1977. Cit. podle SINGLY, François de, 1999. *Sociologie současné rodiny*. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 127 s. ISBN 80-717-8249-1.

MOŽNÝ, Ivo, 1990. *Moderní rodina: (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 184 s. ISBN 80-702-9018-8.

O'NEIL a O'NEILOVÁ, 1973. Cit. podle KRATOCHVÍL, Stanislav, 2009. *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, 279 s. ISBN 978-807-3676-469.

PÁVEK, František, 1973. *Rozvody očima soudce*. Praha 1: ROH, 1973, 248 s.

PLAŇAVA, Ivo, 2006. *Manželství a rodiny*. Brno: DOPLNĚK, 296 s. ISBN 108-115-0200-0.

SINGLY, François de, 1999. *Sociologie současné rodiny*. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 127 s. ISBN 80-717-8249-1.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. *Psychologie rodiny*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 219 s. ISBN 978-807-3672-508.

ŠMAHAJ, Jan, 2013. *Kyberšikana jako společenský problém*. Nepublikovaná disertační práce. Univerzita Palackého Olomouc.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Rozvodovost [online]. Praha 10: Český statistický úřad, 2012 [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>.

SEZNAM TABULEK

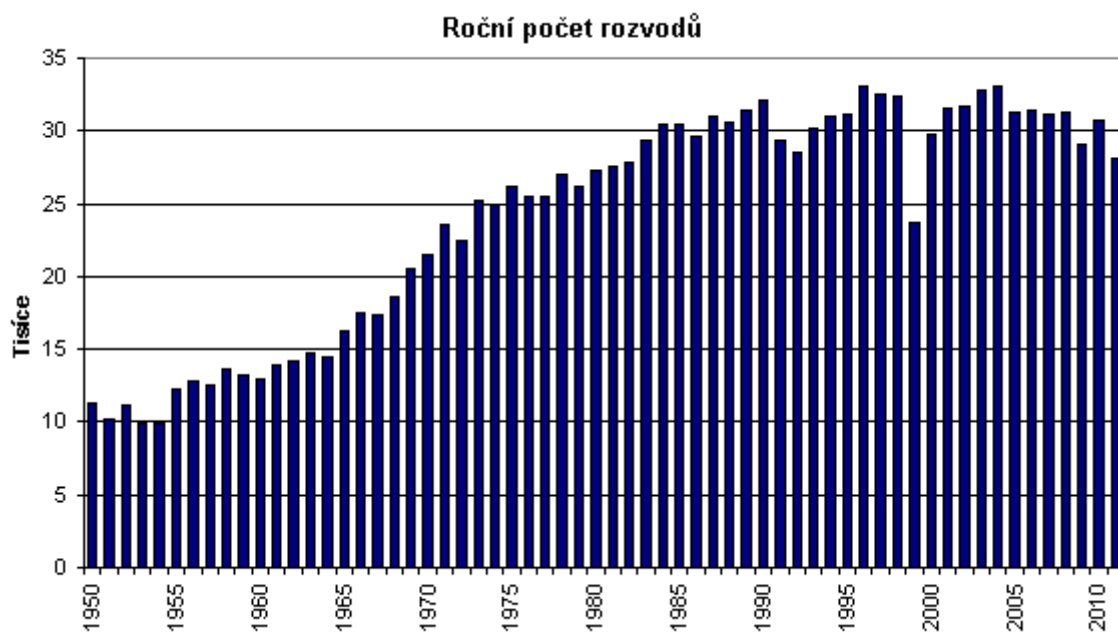
- Tab. 1: Výhody a nevýhody sběru dat prostřednictvím internetu (Birnbaum, 2004 cit. podle Šmahaj, s. 97 - 100)
- Tab. 2: Kontingenční tabulka pro otázku spokojenost v současném manželství respondentů a výskyt či absence dětí
- Tab. 3: Kontingenční tabulka pro otázku spokojenost v současném manželství respondentů a přítomnost či absence náboženské víry v manželském páru
- Tab. 4: Kontingenční tabulka pro otázku spokojenost v současném manželství respondentů a spokojenost manželství rodičů

SEZNAM PŘÍLOH

- P 1: Graf 8: Roční počet rozvodů
Graf 9: Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství při rozvodu
Graf 10: Sňatek jako důkaz opravdové lásky
Graf 11: Chrání manželství citové pouto?
Graf 12: Spokojenost respondentů v manželství
Graf 13: Sexuální aktivita respondentů v manželství
Graf 14: Věrnost respondentů v manželství
Graf 15: Důvěra respondentů manželce/manželovi
Graf 16: Komunikace respondentů v manželství
Graf 17: Přítomnost či absence náboženské víry v manželství respondentů
Graf 18: Pracovní vytíženost v manželství respondentů
Graf 19: Pocit ztráty identity v manželství u respondentů
Graf 20: Domněnka o zániku „klasické rodiny“
Graf 21: Hospodaření respondentů v manželství
Graf 22: Finance jako příčina neshod v manželství respondentů
Graf 23: Špatná finanční situace a fungování manželství respondentů
Graf 24: Finanční nouze respondentů
- P 2: Finální verze dotazníku
- P 3: Zpráva o výsledcích dotazníku
- P 4: Zpráva o výsledcích dotazníku včetně odpovědí na otevřené otázky (z důvodu hospodárnosti k dispozici pouze na elektronickém nosiči dat)

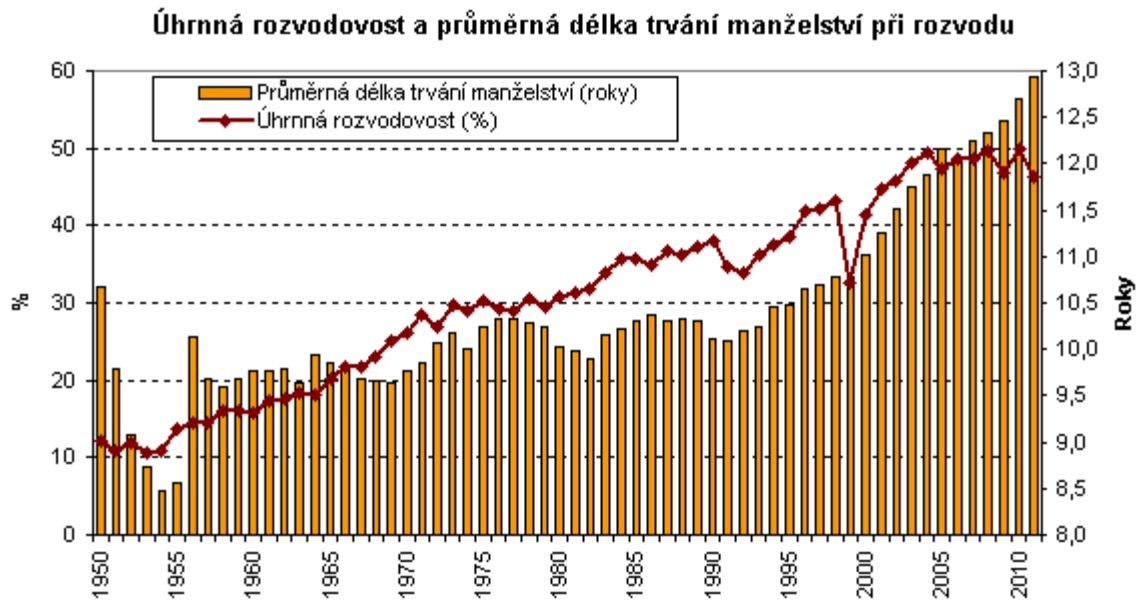
PŘÍLOHA P 1:

Graf 8:

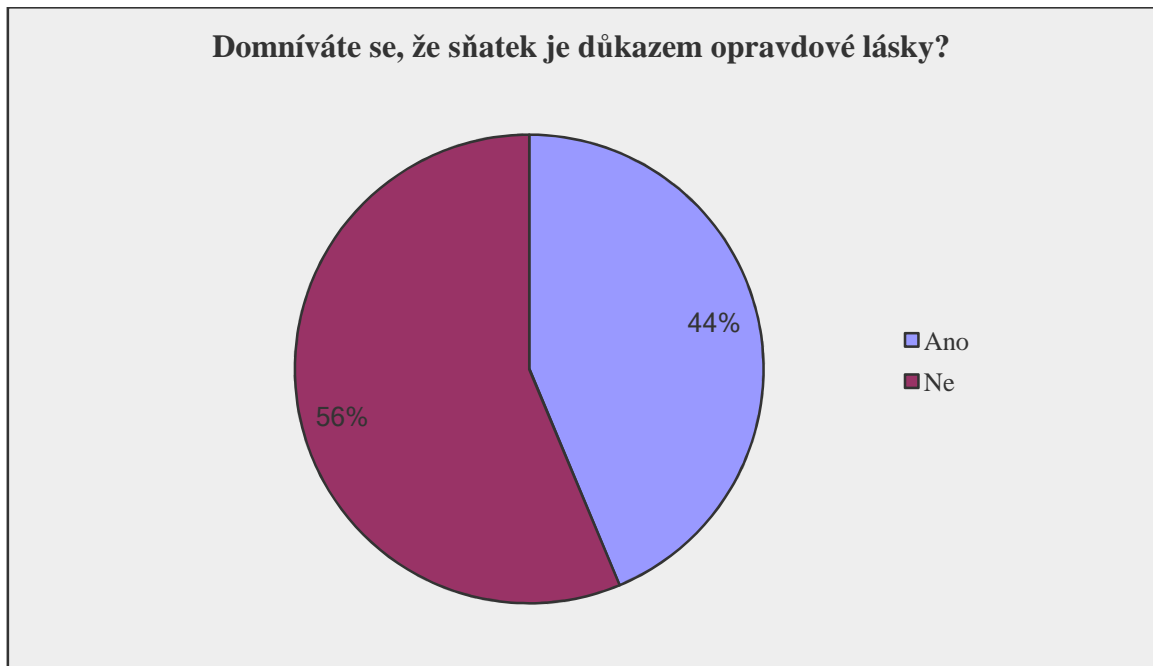
Graf uvádí počet rozvodů (v tisících) v letech 1950 až 2010 (Český statistický úřad, 2012, s. 1).

Graf 9:

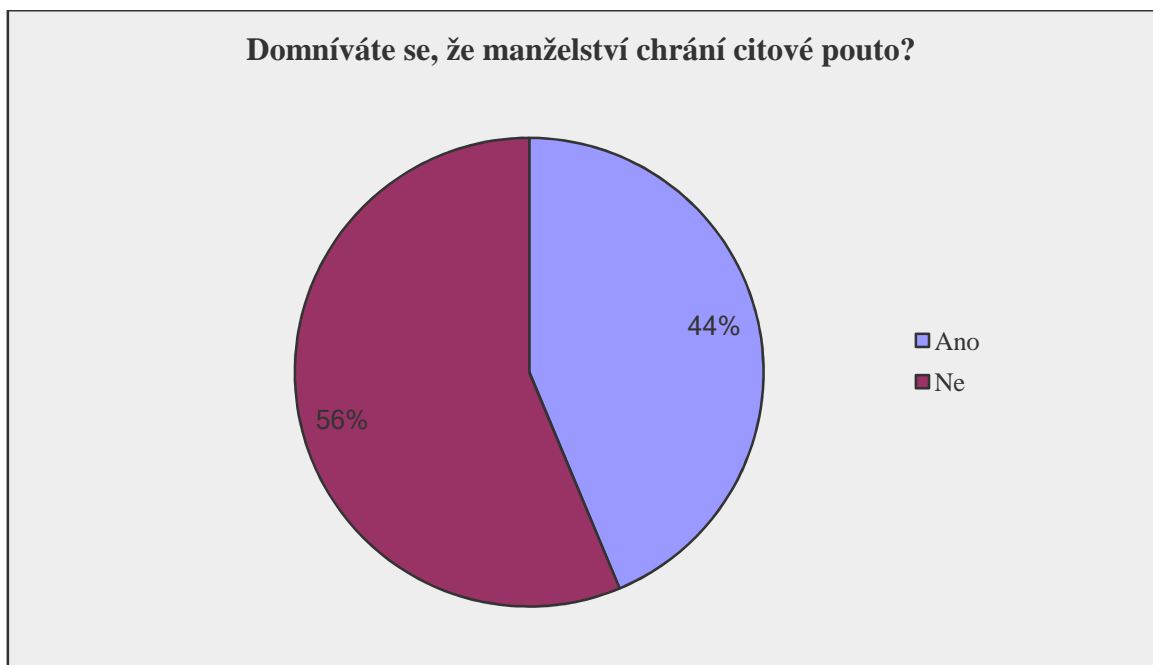

Graf uvádí úhrnnou rozvodovost (tato udává podíl manželství končících rozvodem, a to za předpokladu zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z daného roku po dalších zhruba třicet let) a průměrnou délku trvání manželství při rozvodu (Český statistický úřad, 2012, s. 1).

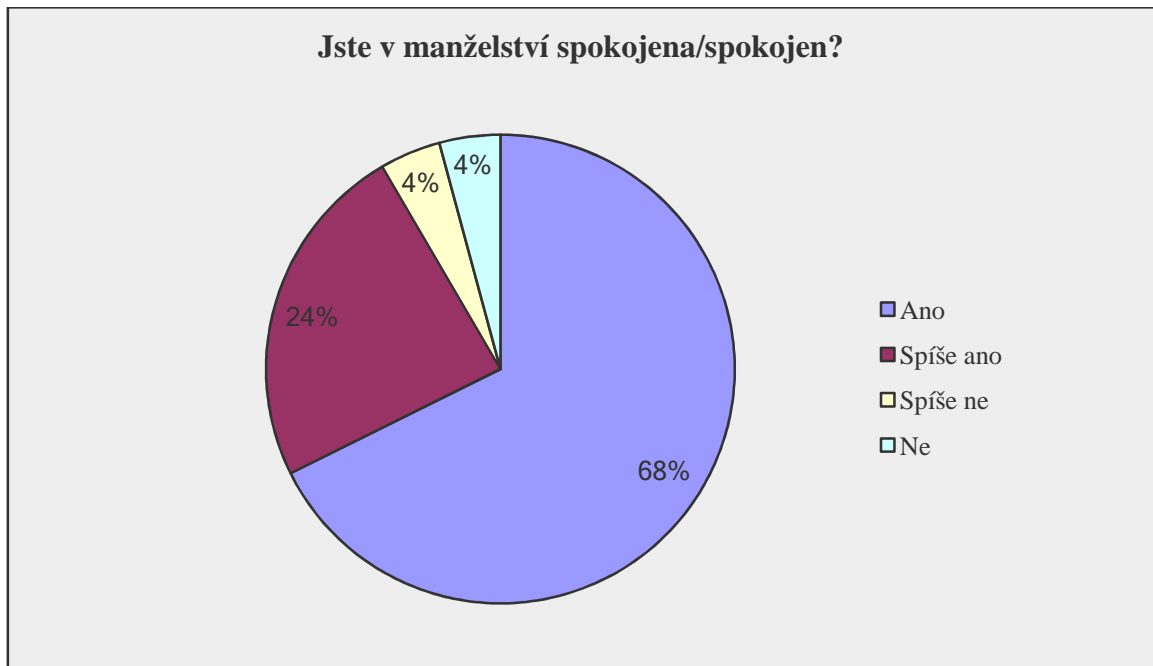
Graf 10: Sňatek jako důkaz opravdové lásky (N = 71)

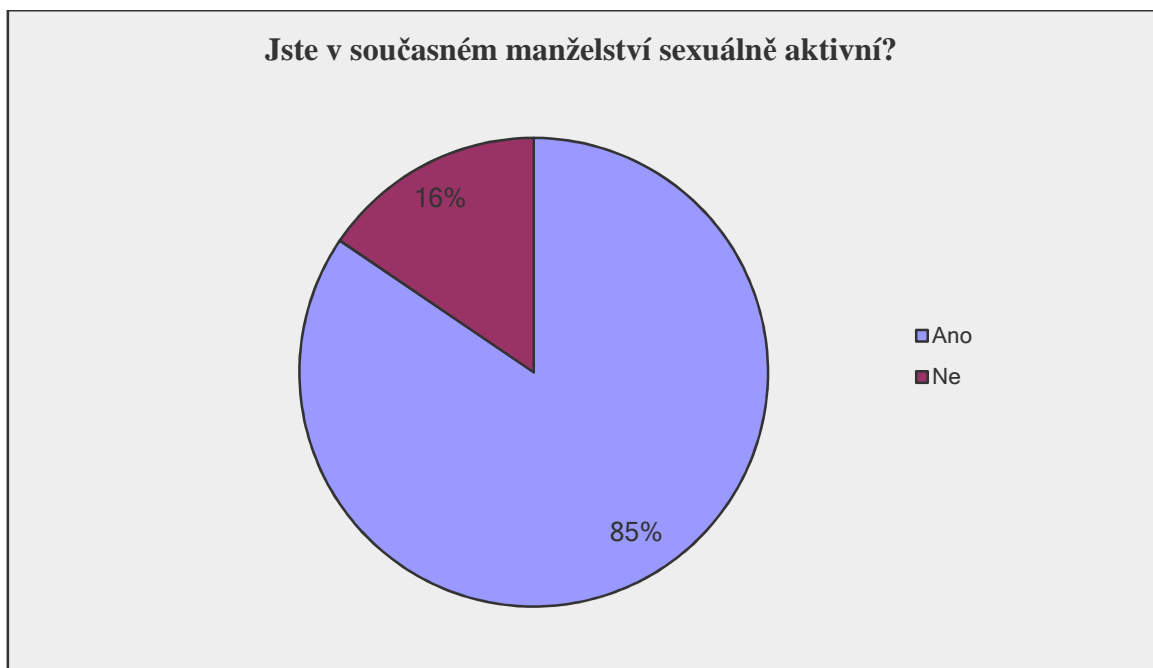
Graf 11: Chrání manželství citové pouto? (N = 71)

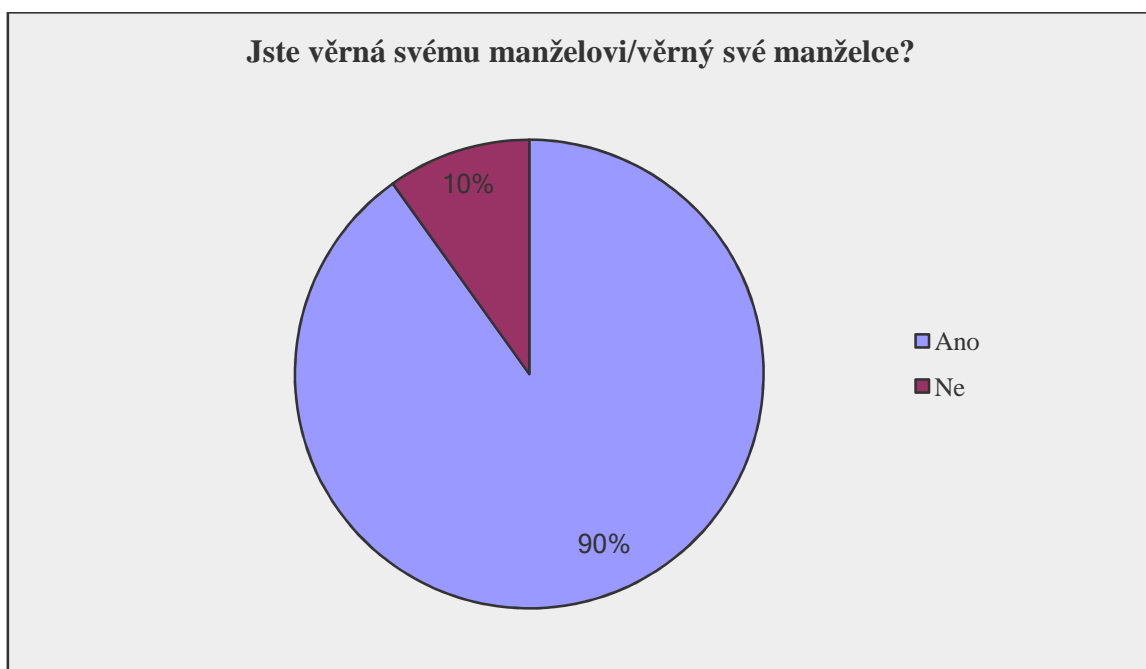
Graf 12: Spokojenost respondentů v manželství (N = 71)

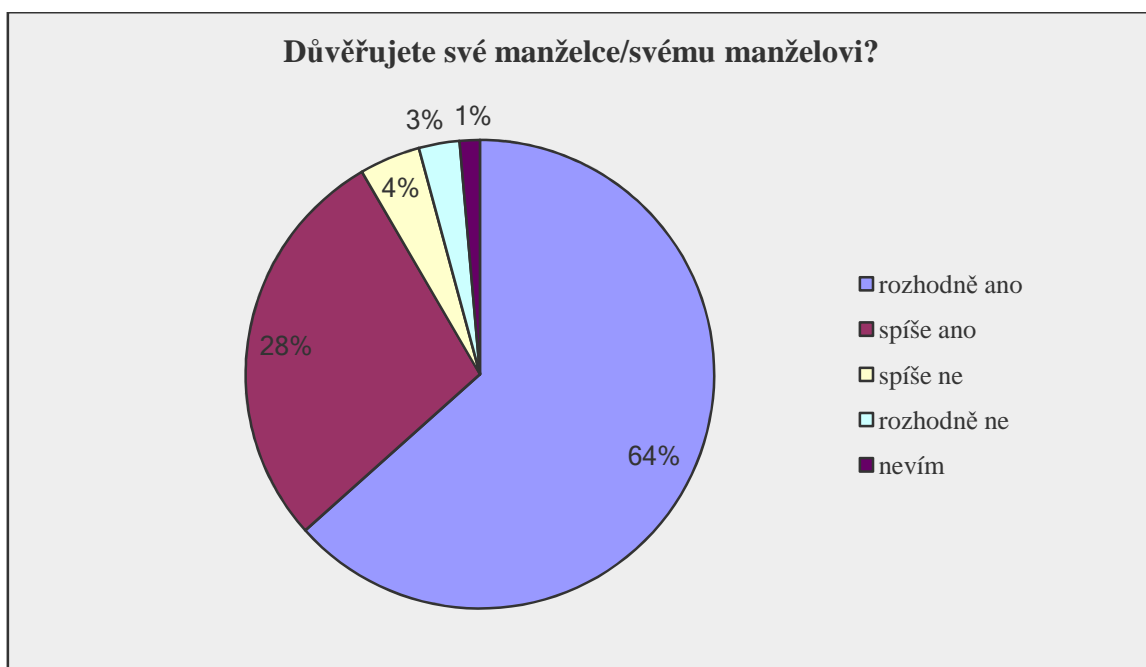
Graf 13: Sexuální aktivita respondentů v manželství (N = 71)

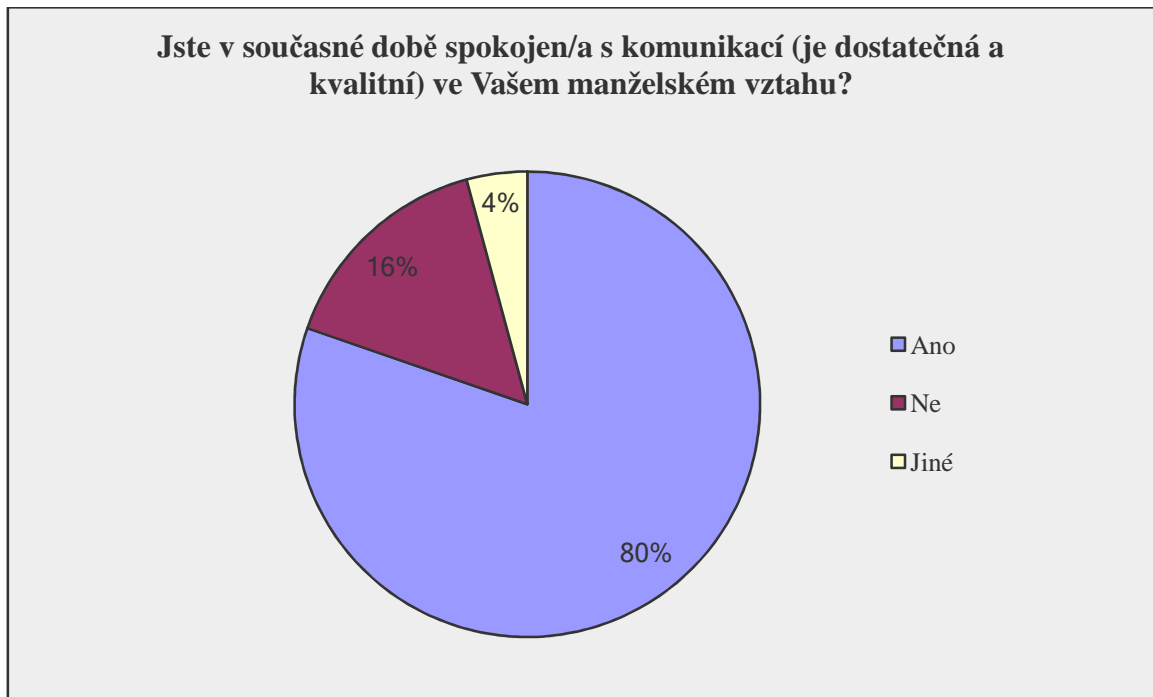
Graf 14: Věrnost respondentů v manželství (N = 71)

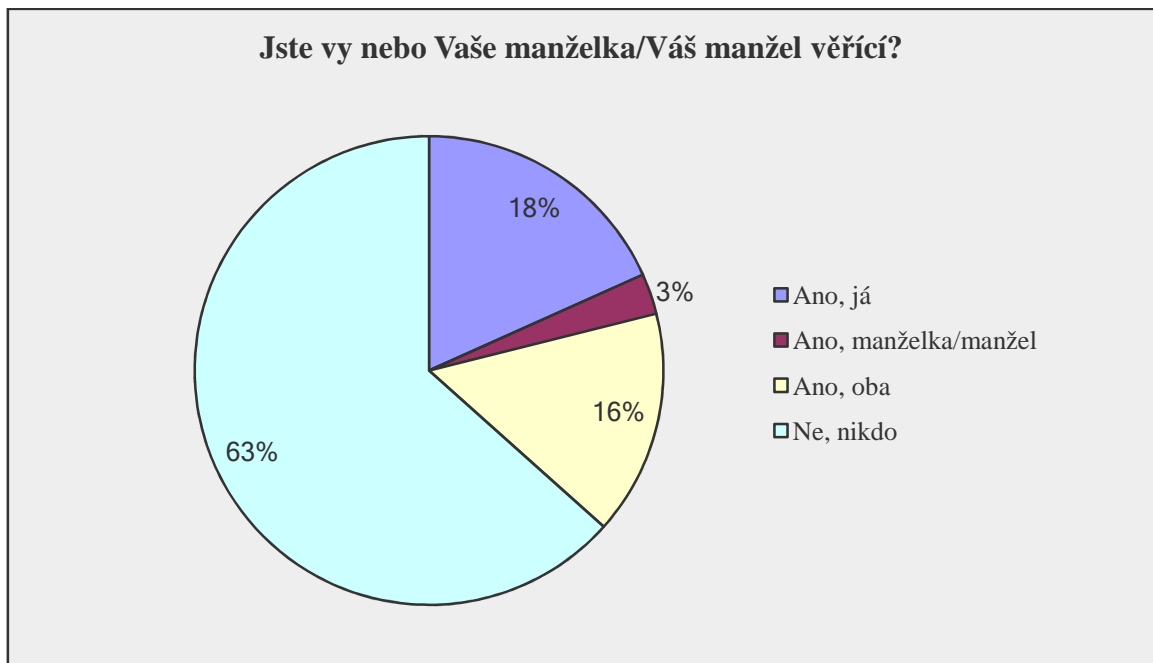
Graf 15: Důvěra respondentů manželce/manželovi (N = 71)

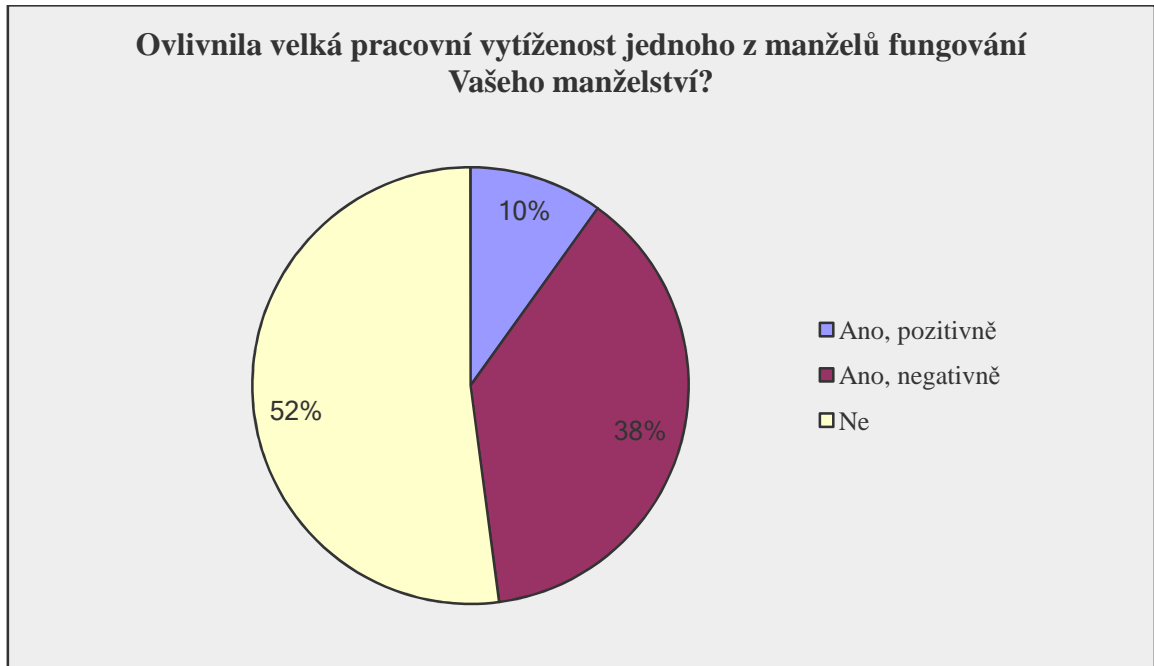
Graf 16: Komunikace respondentů v manželství (N = 71)

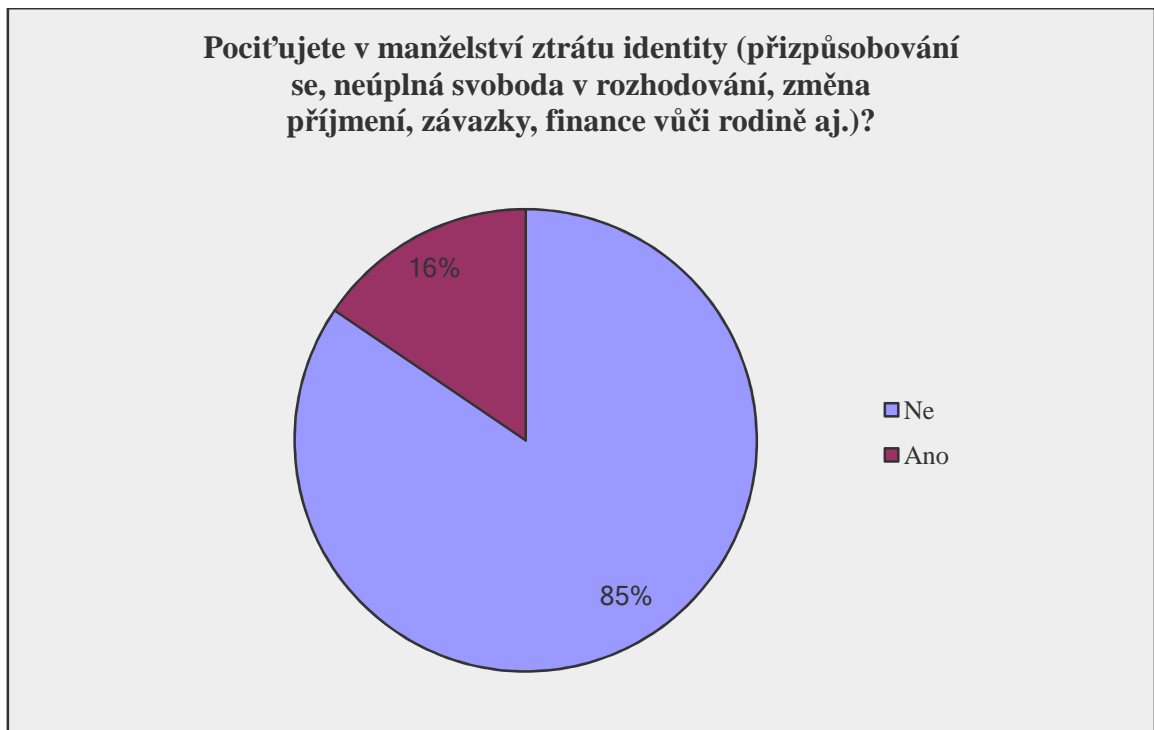
Graf 17: Přítomnost či absence náboženské víry v manželství respondentů (N = 71)

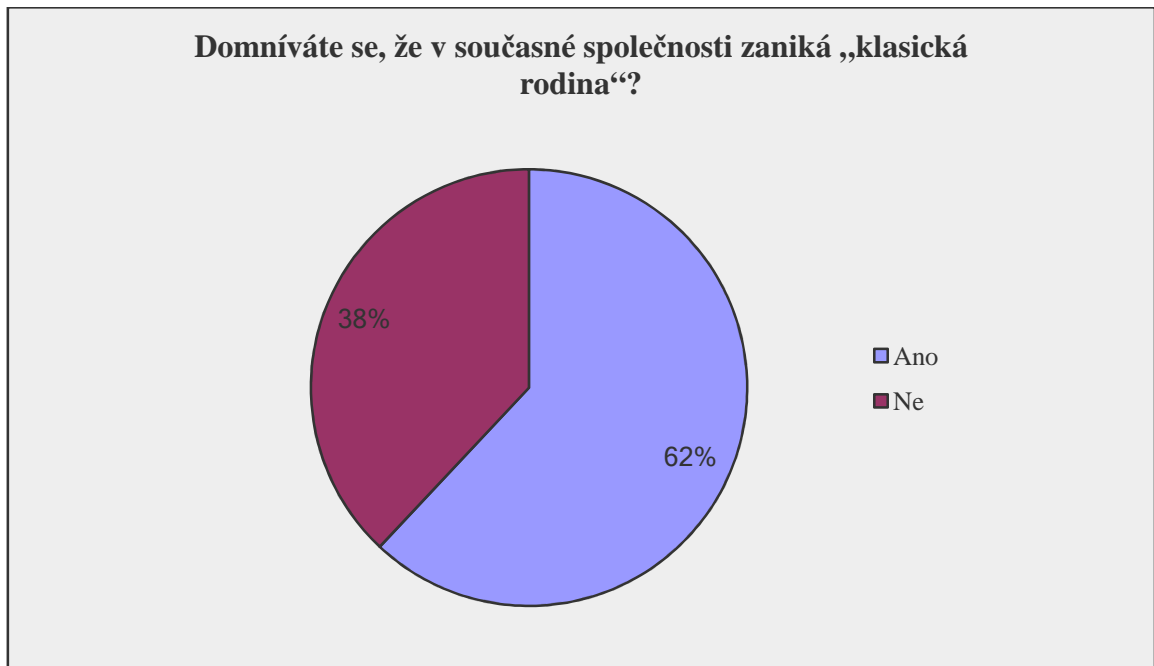
Graf 18: Pracovní vytíženost v manželství respondentů (N = 71)

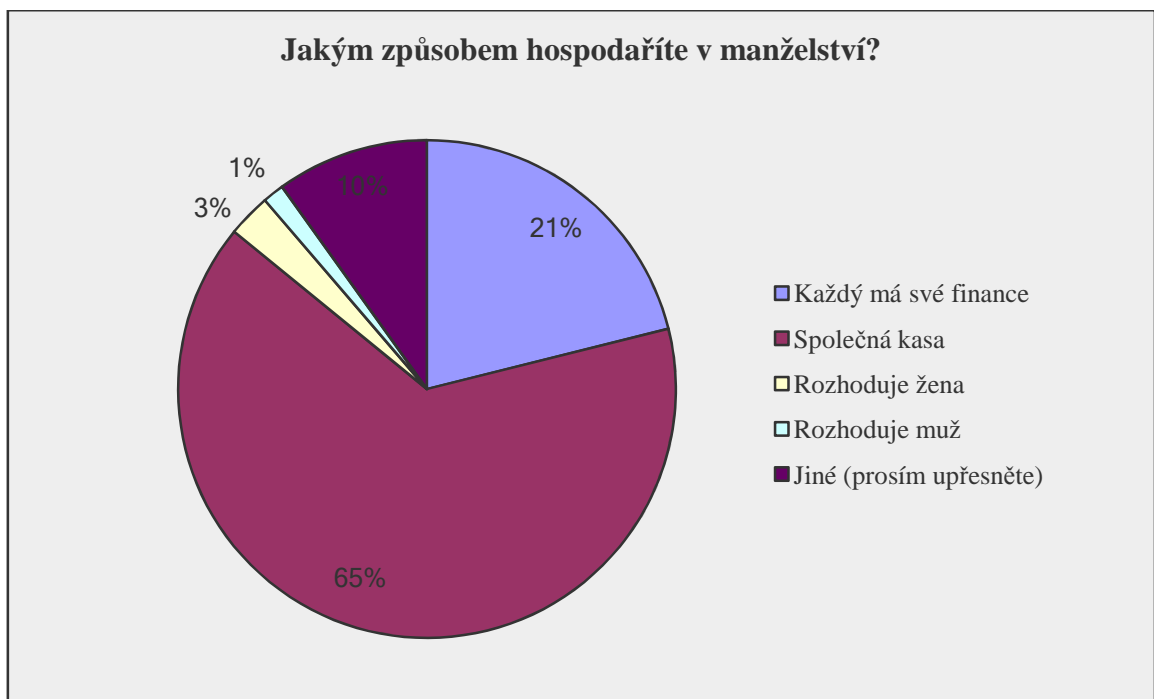
Graf 19: Pocit ztráty identity v manželství u respondentů (N = 71)

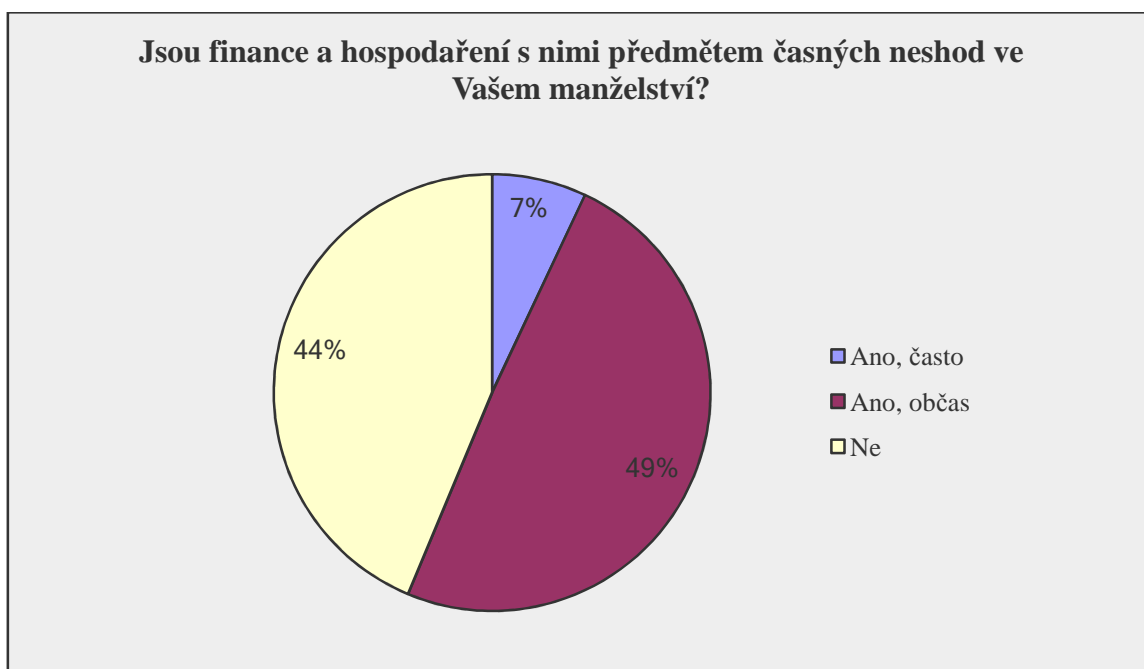
Graf 20: Domněnka o zániku „klasické rodiny“ (N = 71)

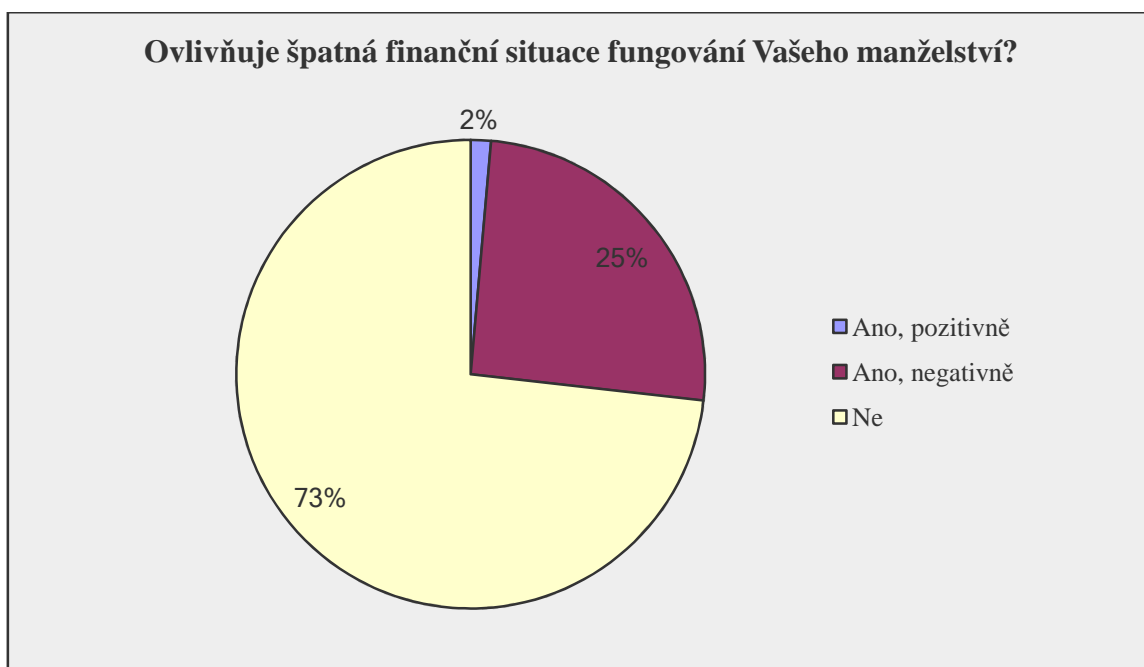
Graf 21: Hospodaření respondentů v manželství (N = 71)

Graf 22: Finance jako příčina neshod v manželství respondentů (N = 71)

Graf 23: Špatná finanční situace a fungování manželství respondentů (N = 71)

Graf 24: Finanční nouze respondentů (N = 71)

